

8R.09F

X

1498

Diu 11.203

Folclor Bănăţan

PARTEA III.

Adunat de

Emilian Novacoviciu

Învăţător pensionat în comuna Răcăşdia, judeţul Caraş

296/935

ANUL 1933.

Biblioteca publică a municipiului Timişoara	
Nr. corent	296/935
Pr. D.	Valoarea 1/10-106

1498

309.103

TIPARUL TIPOGRAFIEI IOSIF KADEN, ORAVIŢA.

859,5-18

291.3 (498.5)

392/398 (498.5)

P. T.

Omagiu respectuos
din partea autorului

EMILIAN NOVACOVICIU, învățător pens.

— Continuarea însemnărilor din viață, la pag. 56. —

Prefață.

Încă dela așezarea mea ca învă. în comuna Răcășdia, a. 1882, zilnic cunoșteam gândul Guvernelor ungurești de a ne maglariza. Maglarizarea numelui comunelor, slujbașilor, vărarea limbii ungurești în școalele noastre confesionale, înlocuirea numelor românești cu numiri Ungurești de dealuri, munți, pîscuri, drumuri. Colorarea așorilor din păduri, cu colorile magiare, îmi dedeau îndemnul, ca după puterile mele, să adun pentru posteritate creațiunile sufletești ale poporului Român bănățean, ca în cazul de succedea a maglarizării să se știe, că pe aceste plăiuri au trăit cândva poporul român, — coloniștii Impăratului Traian. —

Apariția primei mele lucrări, „Folcloristica română”, partea I. fiind primită din partea On. public cu multe aprecieri și felicitări, m'a dat îndemnul ca să continui adunarea folclorului român bănățean.

În scopul acesta am scris și edat, investind în tipar:

1)	1000 ex. Folcloristica română partea I.	20 000 Lei
2)	500 „ Monografia comunei Răcășdia	11.000 „
3)	500 „ Răcășdia în război, mond.	3 000 „
4)	500 „ Cuvinte Bănățene	3 000 „
5)	500 „ Suferințe	16.000 „
6)	500 „ Din Comoara banat. Folc. II.	21 000 „
7)	500 „ Genealogia fam. Novacoviciu	18.000 „
8)	500 „ Medicamente casnice	3.000 „
9)	500 „ Jocuri copilărești bănăț.	3 000 „
10)	500 „ Folcl. Pornografic	5.000 „
11)	500 „ Dizertațiuni	6 000 „
12)	500 „ Amintiri din viață	14 000 „
13)	500 „ Sărbători Eăbești	1.500 „
14)	500 „ O lămurire	400 „
15)	500 „ Cuvinte bănăț. part. II.	400 „
16)	Valoarea clișeurilor, 58 buc	18.000 „
17)	500 „ Desbinarea confesională	1 600 „
18)	500 „ Folclor Bănățean, partea III.	3 000 „

Ne publicate :

- 1) Deraierea ideei naționale.
- 2) Clarificarea unei scăderi.
- 3) Medicamente empirice, băbești, în legătură cu igiena și obiceiurile. Manuscriptul se află la acad. Română Cluj, arhiva Folclor.
- 4) Istoricul evenimentelor mai însemnate din Răcășdia.
— Distribuirea cu puține excepții s'a făcut gratuit.

În semn de multă cinste și recunoștință amintesc numele, precum și unele scrisori adresate mie ca aprecieri, îndemn de încurajare, primite dela On. Domnii, împărtășit de lucrările mele.

După aceste premerse, urmează partea a III. jolclor băndătan.

Răcășdia 1933.

Emilian Novacovici

Inv. penz.

Casa soților Emilian și Ecaterina Cărălina Novacoviciu dăruită comunei bisericesti din Răcășdia pentru a servi, după moartea amândurora, de școală profesională de fete, pusă sub administrația Ven. conziliu Eparhial din Caransebeș cu numirea :
„Fundațiunea Emilian și Ecaterina Novacoviciu”

Aprecieri

Apariția Folcloristicii române partea I, precum și a celorlalte publicațiuni folcloristice, tipărite în urmă, din multele aprecieri și felicitări amintesc cu mulțumită unele din scrisorile primite dela următorii Domni: I Roman, red. Lumina și Adevărul, Seltin, 1903 Aprilie 29; Gh. Jianu, învățător, Oravița, 9 Iunie 1903; Ilie Trăilă, avocat Oravița, 1902, Ilie Bojin, inv. dir. Seleuș, 6 Oct. 1902; Gh. Cătană, inv. Valeadieni, 1902, 21 Nov; Rusu Șireanu, red. Tribuna Poporului, Arad, 23 Iulie 1902; Alex. Țăran inv. Voitec, Mai 30 1903; Dimitrie Birăuț, red. Foia Pop. Român, B. Pesta, 7 Nov. 1903; Nicolae Bența, func. la Albina Sibiului, 19 Oct 1902; Ferenz Tomek notar Bănia 24 Nov. 1902; Dr. Zosim Chirtop Câmpeni 12 Oct. 1902; Preot Petru Rusu, Pecica 31 Dec. 1921; Preot Ion Moța, red. „Libertatea” Orăștia, 9 IV. 1922; Prof. Dr. Ios. Popovici, Cluj 11 VI. 1926; Șt. Șt. Tuțescu, inv. Bolota-Dolj, Regat, 25 Dec. 1923, 8 II. 1924; Dr. Petru Nemoian, avocat Cluj 30 Iunie 1925. Protopop A. Munteanu, senator, Tieleag, 3 Aug. 1925; 2 I. 1928; Econ. D. Furtună, Dorohoi 1925 Iunie 5; Prof. Lucian Costin, Caransebeș 4. VII 1925. 22 XI 1922; Dr. Meheș - Stupariu, medic, Șomcuța-mare, 16 IX 1924; Ștefan Velovan, dir. șc. norm. Craiova, 30 XII 1923; Academia Română, Nr. 132 București, 30 VI. 1921; G. T. Krileanu, bibliot. M. S. Regelui, București, 30 VIII. 1923; Marțian Dir. UDR. preș. konz. jud. Caraș, Oravița 9 VII 1928; Dr. G. Dobrin, avocat Lugoj, 7 Ianuarie 1927; „Vă mulțumesc pentru cărțile trimise . . . Dacă toți ne-am îndeplini datorința în asemenea măsură unde am fi!? Păstrez aceste cărți ca dovadă a râvnii și energiei Dv. demnă de laudă și recunoștință” etc.

Dr. Antoniu Bălaci, primpretor Sacul, j. Severin, a. 1922; N. S. Dumitrașcu șăf gări Coldea, j. Brașov, 8 VI și 21 VII 1927; Octavian Tănăsescu, jud. Tribunal red. Gazeta Lugojului, 10 VIII 1922 și 21 X; Biblioteca Univesității din Cluj, 7 XII 1926; Acad. Română, Arhiva de Folclor, Cluj 30 V 1931; Muzeul Limbei Române, Cluj 1930; Artur Gorovei red. „Șazătoare,” Folticeni 15 XII. 1930; Preot Petre Bizeria, profesor, rev. școlar Deta 6 VIII 1925, 8 VIII 1932; G. A. Popescu, publicist „Opinia Noastră, dir. 31 III 1928 Oravița; Ion I. C. Brătianu preș. cons. de Miniștri București; V. Bogrea, prof. Univ. Cluj, 7 Nov. 1925; Colonel Petru Balica, fost elevul meu, Oravița Cerc. de Recrutare; Prof. Prefect jud. Caraș Ion Dongorozi, Oravița, 6 Sept. 1931.

Se aduc aprecieri în ziarul „Dimineața” din București, anul 1933; 3 Februarie, „O interesantă experiență meteorologică”, „Ziua ursului” 2 Febr. de Candrea

Dr. Zudovic Meheș, medic, Șomcuța-mare 1926; Profesor Costa Nedelcu, direcțiunea educației poporului, Minist. Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale, București, Bul. Elisabeta, Nr. 97; Dr. Iosif Popoviciu, prof. univ. Cluj 20 XII 1926; George Postelnicu, secr. soci. de istorie și arhiologie la Muzeul Bănățan Istorigo-Ar-

heologic şi Etnografic din Timişoara, 28 Mai 1928; Ştefan Paşca, asistent la Muzeul limbei rom. Cluj 9 I. 1927; Ion Muşlea, dir. arh. de folc. Cluj, 24 Febr. 1931; Nr. 401 Ziar „Progresul Oraviţa 1923 Nr 23.

Se aduc elogiile în „Biruinţa“ Cluj Nr. 24 VI 1925, titlul „Sufărînfe“. Din viaţa foştilor internaţi, de Dr. Elie Dăianu, protopop. gr. cat. Cluj.

— * —

„Libertatea“ Orăştiea. 9 IV. 1922, Preot Ion Moţa.

*

Prof Ioan Penţa dir. Liceului General Doda din Caransebeş 30 Aug. 1930 fostul meu elev.

*

„Semenicul“ Revistă culturală Lugoj, anul III. Nr. 12 1930

*

Revista „Ţara Noastră“ Cluj Dir. Oct. Goga. Nr. 30 1925. Urmează câteva elogiile aduse în „Vastova“, foaie literară, anul 1931 Nrii 20 - 24 din Oraviţa:

Dr. Emilian Novacovici

Învăţător pensionat în Răcăşdia.

Poate e mai vajuic şi erudit dintre dascălii, din generaţia veche ai Neamului nostru românesc.

Originar depe Iermecătoarea Vale a Almăjului.

Născut la 1862, în comuna Gherboj, din părinţii Maxim preot şi Maria.

Studiază la Buzovici şi Caransebeş.

Serveşte ca dascăl prima dată în comuna Gherman, pe care servicii trist şi tragic de pe acele vremuri îl descrie totuşi cu mult humor.

Se căsătoreşte apoi cu fata preotului Munteanu din Răcăşdia unde se stabileşte apoi definitiv ca dascăl şi se aşterne cu ardoare pe muncă.

E greu, e foarte greu de precizat munca a ăstui mare şi luminat dascăl. Putem spune însă că toată viaţa a muncit fără întrerupere pentru prosperarea a tot ce este românesc, în deosebi pentru Răcăşdia, pe care a rădicat-o la rangul de cea dintâi comună din Caraş.

Pedagog fără pereche, a dat cursului şcolar o noauă directivă în toate privinţele. Resultatul se cunoaşte. Nu mai are nevoie de comentariu.

Român mare şi înlocat naţionalist, a luptat din răspuiteri pentru cauza Neamului. La toate alegerile şi ocaziile, tuna şi fulgera pentru drepturile oropsitei Opinci, ne luând în seamă baionetele jandarmilor ungureşti.

Scrietor şi minunat povestitor, a scris sute şi mii de diferite articole la toate ziărele româneşti, Ştiinţă, literatură pedagogie

folcloristică etc. Multe din scrierile d-sale sunt tipărite în volume, în broșuri.

Harnic și sânguitor muncind alături de scumpa-i soție, cu carea dus o viață exemplară și ideală, a adunat o avere însemnată pe care în lipsa de urmași, a dăruit-o toată pentru filantropice scopuri.

Cu toată truda și munca pe care a depus-o acest mare apostol, pentru neamul Nostru, totuș sau aflat înimi păgâne și negre suflete, cari pe timpul stăpânirii ungurești mult l-au defăimat și necăjit și amărât și acuzat chear, că nu ar fi bun patriot și loial cetățean.

Așa că în urma acestor acuzări și si pentru ținuta d-sale vajnică românească, în cursul războiului mondial a fost internat, mâncând pâine amară timp de 2 ani în lagărul dela Kabold, cott. Sopron. Apoi pe timpul ocupațiunii sârbești a fost din nou prigonit și crâncen maltratat și puțin, puțin a lipsit că nu a fost împușcat de sârbi, pentru că nu s'a declarat să b ci a spus și tare că es'e Român.

Este decorat cu ord. „Coroana României în gradul de cavalier, cu medalia „Răsplata Muncii” pentru învățământ cl. I.

Rămas văduv, singur, în odăile pline cu cărți și literatură își petrece restul vieții, scriind mereu, și la intervale dând tiparului cele scrise, cari vor spune veacurilor viitoare că a fost cândva pe aceste ținuturi și meleguri un mare și luminat apostol al Neamului românesc ce s'a numit Emilian Novacovici.

**ACADEMIA ROMÂNĂ
ARHIVA DE FOLKLOR**

CLUJ, 10 Septembrie 1931

Nr. 678

Stimate Domn,

Confirmăm primirea interesantului Dv. răspuns la al doilea chestionar al Arhivei noastre, precum și a prețiosului material folcloric trimis în acelaș calet. Petru toate, ca și pentru volumele Dv. „Jocuri copilărești bănățene” și „Amintiri” vă rugăm să primiți vii mulțumiri.

În nădejde că veți răspunde cu acelaș interes și viitoarelor noastre chestionare, vă trimitem salutări deosebite.

Cele două volume de „Amintiri”
le vom transmite d-lor Pesca și Serbu.

L. S.

ION MUȘLEA
Directorul Arhivei

Domniei Sale

Domnului Emilian Novacovici învățător pensionat

RĂCĂȘDIA

ACADEMIA ROMÂNĂ
ARHIVA DE FOLKLOR

CLUJ, 11 Aprilie 1932

Nr. 223

Stimate Domnule Novacovici,

Confirmăm cu bucurie primirea, prin intermediul Muzeului Limbel Române, a celor 2 broşuri şi 5 caiete cuprinzând preţioase materiale folclorice culese de Dv. şi vă rugăm să primiţi mulţumirile noastre deosebite.

Cu cele mai bune salutări.

L. S.

Directorul Arhivel
ION MUŞLEA

Domniei Sale

Domnului Emilian Novacovici învăţător pensionat

RACAŞDIA-CARAŞ

18 Maiu 1932.

La cadoul trimis în semn de veneraţiune Il. Sale
Dlul Episcop Dr. J. T. Badescu de Sf. Sărbători ale Invie-
rii Dlui, cu creştinescul salut: **Christos a Inviat!** Am fost
resalutat.

„Adevărat a Inviat“!

Iubite Domnule Învăţătoriu!

Primesce caöldursa mea mulţămită pentru frumosul şi inter-
resantul cadou, cu care ai binevoit a me onora din priliul stin-
telor serbători ale Inviei Domnului.

E interesantă şi preţioasă colecţiunea, „serbătorilor băbesci“
în legătură cu obiceiurile, credinţele şi superstiţiile din popor.

Îm pare bine, şi te felicit, că ai eternisat în această colec-
ţiune obiceiurile, credinţele şi superstiţiile din popor, căci ele pier,
cum a dispărut multe înlocuindu-se portul şi obiceiurile cu străi-
nisme, cum constă şi Dta în ultimele şire, şi înlocuindu-se cu
străinisme, tare me tem, că încetul cu încetul, ne desbrăcăm de
haina noastră distinctivă românească.

Dorindu-ţi tot binele dela Dumnezeu sunt

Al Dtale

Cu salutări şi binecuvântare arhierească
Dr. IOSIF TR. BADESCU

Deta, 19. VII. 1932.

Iubite şi mult stimat Dle Novacoviciu,

Îţi mulţănesc din inimă pentru aducerea aminte de mine.
Broşurile Dtale îmi fac o deosebită bucurie şi plăcere, pentru că
pe de o parte mi se pare că te simt lângă mine, când le iau în

mână, pe de altă parte îmi dovedesc puterea de muncă și dragostea de neam a Diale, pe care te iubesc atât de mult. Această constatare mă îndeamnă să te rog a-mi da o biografie completă a iubitului și ne u tatului meu prieten Gheorghe Novacovicu, nepotul Diale, pe care aş dori s'o dau pentru o broşură ce scrie Dr. Aurel Cosma junilor despre „Istoria presei române din Banat”. etc.

Cu cea mai adâncă dragoste, al Diale stimator

— P. Bizerea

Iubite Nene si frate,

Îți mulțumesc din inimă pentru delicatul gest de atenție și iubire colegială manifestat prin trimiterea broșurei: „Amintiri din viața” Diale. —

Am răsfoit-o cu atențiune. Unele pasaje m'au pus în timpurile de odinioară — din care o bună parte le-am consumat și eu — de un înspăimântător scepticism, dar creatoare de caractere firme . .

Lacrimi fierbinți de durere vărs de câte ori îmi amintesc de crâmpiele de viață, trăită în acele clipe mărețe, dar și pline de zbuciumări . . . Cât de nimerită și la loc, ar fi și acum selecționarea virtuților întregi de atunci, prin a se deosebi oile de caprele cari, tot mereu îmbulzindu-se, se găsesc azi, în vârful stirului, cum foarte potrivit ai preconizat aceasta în ziarul „Progresul” din Oravița Nr 36 anul 1923, reproducă azi și în broșura recentă. Mult grăitoare este această dorință, dar fără ecoul cuvenit. Or dela înjghebură paterii întregită și până azi virtuțile întregi sunt mereu date la o parte. În locul lor se lăfăiesc azi moravurile demagogice, profitorii de situații și alte sentimente meschine . . .

Ca de încheiere țin să-ți mulțumesc încă odată pentru broșura trimisă. Ai fost model de virtute străbună în trecut, pildă vie a prezentului, iar după moarte vei deveni nemuritor și exemplu de imitat generațiilor viitoare.

Să trăești, nene, încă vr'o 40 ani în deplină sănătate trupească și sufletească.

Oravița, la 4 Noembrie 1931

Cu dragoste: CAROL LAZAR
Inv. pens.

Ziarul „Țara Noastră” fond. de Oct. Goga ce apare în București anul XI, Nr. 191, 1 Noembrie 1932.

Comentării culturale

Un exemplu:

Azi m-ia lăsat factorul pe biroul redacției un pachet voluminos venit tocmai dela Răcășdia Bănatului. Era mai multe bro-

şuri, de colori diferite în care erau pitite cu o deosebită grijă şi dragoste strofe, poveşti şi anecdote din sufletul popular al acestei provincii. Autorul, după bogatele şi meticuloasele date cuprinse în cele două volume cu genealogia familiei şi amintiri din viaţă, se numeşte Emilian Novacoviciu, descendent al unei familii de preoţi ortodoxi şi actualmente învăţător pensionat în com. Răcăjdia jud. Caraş.

După data naşterii împlineşte în acest timp suma rotundă a 70 de ani. Nu cunosc frumosul exemplar de rasă, care probabil îşi duce cu o deosebită semeţie septagonarul drum în viaţă păstrând încă împletite pe faţă voioşia atâtor înţelepciuni populare către care s'o aplecat cu toată pasiunea cărturarului. Poate vre-odată când împrejurările m'or mână spre această parte a locului, cărei i-am păstrat toată admiraţia unei fugare vizite, voi asculta această vioară veche a cântecilor populare, care în cu-ceastă clipă m'a smuls din preocupările zilei, purtându-mă pe drumul ce şerpuie dela Bozovici printre dealurile „Vinilor” spre Gârboş.

Aci e locul de naştere al folkloristului nostru. Valea Gârboşului sec, unde cântecul mângăie colina şi zicala înfloreste în gura ţăranului ca macul în lumina răzorului. De aci a pornit dragostea dlui Emilian Novacovici (probabil Novac la origine), pentru literatura populară. Aşa că printre activitatea lui de învăţător, a găsit tot timpul să se aplece către acest colţ de suflet românesc, să culeagă din imensele resurse populare cât a putut şi cum a putut. *Ce frumos exemplar pentru Preoţii şi învăţătorii noştri!!* Ce sugestie admirabilă pentru ministrul de instrucţie! Dacă s'ar da ordin ca în fiecare sat preoţii cu ajutorul enoriaşilor (. . .) învăţătorii cu ajutorul elevilor lor să adune toate acele cântece populare, care pier cu fiecare an, să se repartizeze unei arhive din minister cu ajutorul unei comisii să fie clasate şi poate odată tipărite. Ar fi o laudabilă iniţiativă, oficială care ar însemna un frumos efort, pentru opera Capitală a unui popor.

Dar nu este pentru întâia oară un apel în acest sens.

De când folklorul s'a dovedit că stă la baza tuturor expresiilor o specifice ale unei rase, de atunci oficialitatea a arborat şi mai multă indiferenţă faţă de această elementară obligaţie.

În afară de parţiale şi costisitoare iniţiative, cari mai mult satisfac orgoliul stiinţific al unor profesori, restul, comoara mare a literaturii populare, se pierde sub ofensiva mahalalei şi-a lăutarismului.

De aceea însemnăm aici pe d. Emilian Novacovici. Pentru că din puternica lui dragoste pentru popor a dat acest exemplu pentru oficialitate şi pentru mii de învăţători ce-şi pierd timpul în tot felul de ocupaţiuni, fără să înţeleagă o lotă din misiunea cărturărească pe care o au în satele lor . . .

A cules poezii, snoave, obiceiuri şi credinţe şi în mici bro-

surele, pe care le-a tipărit din modestul său salariu, le-a înșăm-nat definitiv pentru generațiile viitoare.

N-ar fi mai demn și chiar mai folositor pentru sat, ca în loc preotul și învățătorul să se încaere pe cine știe ce demnități sau să lăcomească la cine știe ce bunuri pământești, să se aplece pe aceste mărgeli populare, să le adune boabă cu boabă, să le înșire cu răgaz și pricepere, și dacă nu le cere ministrul, nu-l interesează, să le lase moștenire în biblioteca sau într'un sertar al școalei.

Iar dacă Academia ar râvni la oare care activitate, ar putea interveni la minister. și pe căile indicate mai sus, ar putea ajunge în posesiunea acestei înalte opere omenesci.

Dar după cum toate vorbele bune pier în diferența generală, rămâne tot inițiativa particulară să-și spule cuvântul, așa după cum Emilian Novacoviciu a făcut o viață de om.

D. Ciurezu

Decorări:

Mihai I.

*Prin grația lui Dumnezeu și voința națională
Rege al Românelor.*

La toți de față și viitori Sănătate.

*Asupra raportului, Ministrulul Nostru al afacerilor Străine,
Cancelar al ordinelor sub Nr. 25936*

Am decretat și decretăm:

Art. I. Numim membru al Ordinului Coroana României în grad de Cavaler, pe Domnul Emilian Novacoviciu învățător din Răcășdia, jud. Caraș. Art. II. Ministerul Nostru al Afacerilor Străine, cancelarul al Ordinilor, este însărcinat cu executarea acestui Decret.

Dat în București la 16 Aprilie 1930

În numele Maestății Sale Regelui Mihai I. (semnat) Nicolae, Principe al României, Miron Patriarhul României, C. Sărățeanu.

Ministrul afacerilor străine, Cancelar al Ordinilor, (semnat) G. G. Mironescu.

Nr. 1366

L. S.

*Fentru conformitate
cu Decretul original, Directorul Cancelăriei ordinelor, Ministru
Plenipotențiar: Ne descifrabil.*

CAROL II.

*Prin grația lui Dumnezeu și voința Națională
Rege al României*

La toți de față și viitori, Sănătate.

Asupra raportului Ministerului Nostru al afacerilor străine,

Cancelar al ordinelor, sub Nr. 21.242

Am decretat şi decretăm:

Art. I. Conferim medalia „Ferdinand I.” D-lui **Emilian Novacoviciu**, învăţător pensionar din comuna Răcăşdia, jud. Caraş.

Art. II. Ministrul nostru al afacerilor streine Cancelar al ordinelor, este însărcinat cu executarea acestui Decret.

Dat în Bucureşti la 22 Aprilie. 1933.

Nr. 1217.

L. S.

CAROL II. m. p.

Ministerul afacerilor streine adinterim, Cancelar al Ordinelor,
G. G. MIRONESCU m. p.

(A).

Oficiul protopresbiterial al Oraviţei 1931/1926. Mult stlmatul Domn Enllian Novacoviciu învăţător în Răcăşdia.

Venerabilul Consistor diecezan profund mângăiat şi mulţumit de actul marnimos al prea iubitel foste soţii Ecătérina repăosată în Domnul şi al mult stlmct D-Tale constătător din donarea întregii averi pentru întărirea credinţei ortodoxe şi binele culturii româneşti — Vine cu literile Nr. 3114 E. să Vă exprime mulţumită protocolară din şedinţa Consistorială, ținută la 31 August 1926

Tot odată vine a aduce la cunoştinţă că numele: Emilian Ecătérina Novacoviciu sunt scrise cu litere de aur în istoria diecezei noastre şi vor fi pomeniţi cu multă evlavie ca mecenai ai bisericei noastre.

Ce priveşte literile fundaţionale făcute s'au aprobat în întregime etc.

Oraviţa, la 17 Noembrie 1926.

Protopresbiter : VIRGIL MUSTA m. p.

† Ecătărina, Cărălina Novacovici n. Munteanu
la anul 1862, căsătorită 1883, repăosată 1926, în etate de 64 an'.

*Folclor Bănăţan***.Ouăle de Paşte***

Lucrare trimisă la cerere Dlui Artur Gerovei, redactorului revistei de folclor „Şăzătoarea” din *Follicent*, spre a fi publicată de *Academia Română din Bucureşti*.

*

În Banatul sudic, ouăle de Paşti, maidemult, se colorau numai în culoare roşie. Ulterior, treptat s'a introdus şi colorarea în diferite colori. Colorarea roşie şi-o extrăgeau femeile române, bănăţane prin fierberea unei plante, numite: „*Roibă*”. Mai înainte de a se pune ouăle în culoarea roşie, se spălau în apă caldă şi se uscau. Zvântate bine, se puneau în zamă de varză (moare) ca să stea în ea câteva minute. După zvântarea lor şi din moarea de varză, se ferbeau în culoarea roşie extrasă din fiertul *Roibel*. Moarea în timpul mai nou s-au înlocuit cu „*cipsa*” piatră acră.

Îndeletnicirea colorării ouălor o au numai femeile în *Vine-rea neagră a paştilor*.

În timpul mai decurând, femeile au introdus şi colorarea ouelor: galbăne, vinăte, etc.

Pe cele galbăne, după spălare şi ţinerea lor în moare, se fierbeau în sucule extras prin fierberea unei plante numite: *Areu* — Cele de culoare vânăte, le fierbeau într-o materie, cumpărată din boltă, numită *Civlt*.

Femeile îndoliate, amărate, excepţional, colorau ouă negre, fierbându-le în zama extrasă prin fierberea coajei unui arbor ce creşte în marginile apelor, numit: „*Arlin Anin*”, or în zama provenită din fierberea învâlişului verde al nucilor, ori în sucule unei plante, numită: „*Şovâr*”, sau în un fiert de piatră disolvată, numită: „*Cărăboaiă*”.

— *Cipsa* şi moarea de varză, se întrebuintau având puterea de a curăţi gîja oului de pete provenite din grăslime, cari împedecă alipirea colorii de gîja oului.

În prezent, ouăle nu se mai colorează în colorile pregătite şi întocme de femei, estrase din plante, ca mai înainte.

Colorarea galbănă, vinată, roşie etc. se cumpără din bolte. Se disolvă în apă şi-n ea se tăvăleşte oul fiert.

Într'un timp era o istăţime, o întrecere între femei de a-şi arăta deşteritatea în colorarea ouelor *împistrite*, *încondiate* în diferite forme, cu chip de flori şi alte asemănări. Astăzi, ouele nu se mai fierb în sucule plantelor ca mai înainte. Ele se fierb în apă curată, calde, scoase din apă fiartă şi uscate, se tăvălesc în oţăt. După uscarea din oţăt, se tăvălesc în culoarea disolvată în puţină apă.

Ouăle încondiate, împiestrite se făceau așa, că după ce s-au fiert şi s-au zvântat, după scoaterea din oţăt, femeile desămnau pe coaja oului diferite chipuri de flori şi cuvinte cu un băţel

ascuțit la un cap ca condeiul, muiat în grăsime, sau ceară topită de stup, după care procedură oul se tăvălește în colore. Locurile acoperite cu grăsime rămăneau încondiate, fără a fi colorate.

Arta simplă de mai'nainte în ornamentarea ouelor de Paști prin femeile noastre, a început a se da uitării. S-a adoptat ornamentarea ouelor cu obiceaiul străin: Se cumpără din bolte hârtii colorate cu diferite chipuri. Ouele după spălare și ferbere se învălesc în aceste hârtii colorate. După ce s-au lipit de coaja oului, udate pe partea necolorată, se trage hârtia jos și oul rămâne colorat cu diferite chipuri.

*

Gheuoacele (ghije) colorate din ouele sparta, se nu se zvârle găinilor să le mănânce, pentru că e credința că înfricoșate, de această transformare a ouelor lor, vor înceta de a mai oua. —

Ouele roșii dela Paști, păstrate în casă peste întregul an, fiecește, apără casnicii și casa de rălțăți (primejdii) ținându-i pururea în veselie și bucurie.

Se crede ca să-ți fie buca, mărul obrazului, în tot timpul roșu, fetele și nevestele, atingându-și merale obrazului cu oul roșu, să zică: „Să fiu rumăna în bucă ca oul”

„Prinosu”

Împreună cu ouele de Paști, în ziua primă, femeile arangiază pe o masă colăcei pregătiți pentru pomană morților și sănătatea viilor. Lângă fiecare colăcel așază pe masă câte un ou roșu, două, câte voește să dec de pomană pe sama fie cărui mort.

E obicinuită, că la Crăciun și la Paști, pe lângă colăceii destinați împărțirii de pomană pe sama morților, fiecare familie să-și facă și câte un colac (pâine) mai mărișor, pe care casnicii îl mănâncă, împărțindu-l după etate între ei în ziua prima a amintitelor sărbătorilor. În acești colaci, femeile făcătoare, în colacul de Crăciun frământă în aluatul destinat acestui colac un ban de metal de 1 leu, 2 lei...

În colacul de Paști, destinat cousumărli familiei proprii, se pune deasupra, în mijlocul lui, un ou roșu implantat de jumătate în aluatul colacului și așa cu oul deodată se dă la coacere în cuptor.

Oul din colacul Paștilor și banul din colacul Crăciunului au menirea de a satisface dorirea fiecărui membru din familie de a i se cuveni, împărți lui în bucată, fălia tăfată regulat din colac și dată pe rând după etate fiecaruia, fără considerare că atât oul carele se vede, cât și banul ce nu se vede, va pica în competența ori cui ce i s'a destinat.

Proprietatea banului sau a oului este un secret care provi-

ne dela destinatorul Dzeu. Oamenii prin procedura aceasta numai încearcă a afla pe cel destinat. Şi pentru că atât banul, cât şi oul din colacul sărbătorilor amintite serveşte de încercare, de aflare pe cel destinat, să-l posedă, se zice: *Ban, ou de clarcă, „clarcă”*. Tot astfel se zice şi primu lui ou pus în coloare, *clarcă*. Credinţa e că acel membru din familie, în bucata, fălia de pită în care se află banul sau oul, că acela e curajos, norocos şi moştenitorul averii acelei familii. Colacul în care se află banul sau oul, se numeşte: *„Prtnos”*.

E de însemnat, că din pregătirile arangiate pe masă şi destinate pomenei, în amintirea şi pe seama morţilor visăzi — destinarea, menirea se face astfel:

Femeia care dă pomană arangiază pe o masă acoperită cu măşai (meseriţă) albă colacii. Lângă fiecare colac pune câte unu sau două oue roşii, la Paşti. În mijlocul colacilor aşază un sfeşnice cu o lumânare de cîră curată-aprinsă.

Ea îşi face'naintea mesei, astfel arangiată, trei măţanii, închinăciuni. Spune Tatăl nostru şi tămăie, apoi procede la destinarea pomenei a colăceilor şi a ouelor, arătând şi punând mâna pe ei, zice:

1) acesta să fie a tâharilor, a vameşilor, a duhurilor necurate, ca să lasă liberă suirea pomenei prin văzduh la destinaţie.

2). acesta să fie a lui D-zeu ca stăpân a toate.

3. acesta să fie a lui Christos şi a Sf. Arangel pentru ca împarte pomană între morţii amintiţi. Restul se meneşte morţilor familiari: . . .

4) Aceasta să fie a tatei, mamei, fratelui Ion şi lăpădaţilor. etc. Colacii şi ouăle se pun în cotărite şi se împart de pomană vecinilor, cari la primire, zic „Bogdaprost”, Dzeu să primească. Să crede că toţi oamenii cari au murit neîmpărtăşit cu sfinţele taine şi fără botez, fără lumânare şi nu li s-a dat nicicând de pomană, trăesc în lumea vecinică cu ce pot apuca dela cei înzăstraţi cu pomene. Ei sunt tâlhari acolo. Vameşii sunt duhurile răle, cari împeună cu tâlharii, ca duhuri necurate, plutesc în atmosferă. Şi dacă nu li se dă din pomană şi lor, ca să fie corupţi, atacă pomană şi n'o lasă să sue prin atmosferă la locul destinaţiunei, de acea în locul prim li să dă lor.

E credinţă că tot ce să dă de pomană în lumea viilor, a fi după moarte în lumea vecinică.

Din amintirea la punct 1. se vede credinţa în superstiţii.

În legătură cu ouele de Paşte, e obicinuinţa în părţile Banatului Sudic, ca în z'ua de Zăpostit, lăsatul ultim de carne, să se liarbă şi să se mănânce toate ouele ce le-a adunat, strâns până atunci.

Începând cu prima săptămână din Păresemi şi până la Mie-zămile Păresimilor (mijlocul postului, Tărnainte Tarnapoi, Tărnnoaselele ouele produse se numără că a'ătea vei avea peste an şi

din ele se pun sub cloță, să zacă și să scoată pui de Sf. Paști în scop de bucurie.

Iar ouele adunate din ziua Tărnoselelor și până la Vinerea Patimilor (Vinerea neagră), se colorează de femei numai în această zi, în diferite colori: roșii, galbene, vinete și încondeate. Tot în legătură cu ouele de paști, e credința, că atunci, când Dl Hristos era pironit pe cruce, ca să fie batjocurit, un numai de jidovii bătrâni, ci și dascăli eșiră la Golgota cu pruncii de școală în acest scop. Li se ordonă pruncilor ca să-și umple poalele cămășilor, cu petrii și după comanda dată de dascăli, să arunce cu pietrii în Dl. Hristos pe Cruce. Băieții, și-au umplut poalele cu petri. Când însă, după ordinul primit, deschid poalele ca să ia piatra cu care să svârle pe cruce, în poale nu erau pietrii, ci oue roșii, galbene, vinete . . . Impresia frumuseții acestor oue; au oprit copii de a azvârli în Dl Hristos . . . În amintirea acestei minuni, ouele de Sf. Paști se colorează, de și sărbătoare, numai în ziua de Vinerea neagră când era Dl Cristos pe cruce. — Pentru alte trebuințe de evlavie și pomenire, începând cu Vinerea neagră ouele se pot colora până Marți la Mătcălu, după Dumineca Tomii, în care zi să prind și frați și surori de cruce, precum și cizul, ciza, văruița, măcuta. — Vezi Folcloristica Română, pag. 147, edată de Emilian Novacovici, Răcășdia, a. 1902. În cele 3 zile a Paștilor să păstrează pe masă o scafă (de lemn, era mai înainte) astăzi o farfurie cu oue roșii — Oșpeții ce ți vin în aceste zile de Paști, se așază pe scaune în jurul mesei, și li se ofere farfuria ca să și aleagă un ou, cu care să ciocnească mai întâiu cu gazda casei, apoi cu membrii familiei și în urmă oșpeții ei între ei. Ouele sparte le pot consuma ori duce acasă.

Ciocnirea să face: cic (vârș) cu cic și fund cu fund. Drep-tul de a lovi în are cel mai bătrân. Cel ce lovește zice: „Cris-tos a înviat! cel ce ține răspunde: „Adevărat a înviat!“

Când ciocnir-le să esecută între un bărbat și o femeie, drep-tul de a lovi îl are bărbatul.

Ca să se constate tăria ouelor, se lovește cu cicul și cu fun-dul de dinții incisivi ori de frunte. Pe tăria și sunetul produs prin lovire să afle care e oul cel mai tare. Ouele de găină fiind mai tari și cele de rață mai slabe, acestea nu se colorează.

Să crede că ouele de paști prin ciocnire descoper misterul vieții, ori al morții. Celce prin ciocnire s'a ales cu oul spart, e credința, că va muri mai înainte de cel ce a rămas cu oul întreg. Ciocnirea să face deci și din acest punct de vedere.

Ciocnirile de comun să fac în săm-n de bucurie și veselie că s'a ajuns îndeplină sănătate și cu viață la Sf. Paști.

E obicei, că oue roșii să nuse mănânce de nime mai nalote în ziua de Paști, până ce nu s a împărțit pomana morților, — alt-cum pomana nu e primită.

Când ciocnirile se fac în sãm de bucurie, ori pentru a se conatata cã care moare mai înainte, fiecare își păstrează oul său în starea în care se află.

Atunci, însă, când ciocnirile se fac pe luate, ouele sparte le va primi cel cu oul mai tare. Când cel cu oul spart, refuză darea oului, se crede cã pe lumea aialaltă îl mănâncă cu vermi.

În semn de înfricoşare a duhurilor rãle, ca sã nu facã sãtana vătãmare în grajdurile sãtenilor, între vite, în ziua de Paş'i, pe pãretele grajdului, lângă uşã se alipeşte o balegã şi în ea se aşează multe gije de oue roşii dela Paşti.

Ouele se colorează începând din Vinerea Neagrã pânã la Mãtcãlãu.

De ciocnit, numai dela Paşti, pânã la Mãtcãlãu. La dincon-trã bate piatra, grindinã.

Publicat în Gazeta Lugojului a 1923,

Obiceiuri şi credinţe bãnăţene.

În legãturã cu sãrbãtorile Crãciunului, naşterii D-lui Isus Christos, 25 Decembrie, poporul român bãnăţan, păstrează cu multã evlavie o mulţime de obiceiuri, datine şi credinţe din moşi-strãmoşi.

Între altele multe e şi credinţa, întrată în obicei, cã ziu de 20 Dec., cinci zile înainte Crãciunului, e ziua mucenicului Ignatie. sãrbatã cu nelucrare. Se sãrbează în nelucrare, pentru ca sãtana, rãutatea, sã nu pãtrundã printre vitele şi membrii casei.

Despre Ignat, peporul crede, cã ar fi avut un copil, pe care l-a rãpit sãtana. Pentru eliberarea copilului, sãtana a cerut dela Ignat, ca sã i rãspundã fãrã greşalã la 10 ciumelcitururi, gâci-turi, pe care i-le va pune.—Ignat se vãicãra, se ruga, ziua noap-tea lui D-zeu pentru ajutor, temãndu-se cã nu va putea deslega ciumelciturile.—Dumnezeu schimbat în chipul lui Ignat, se pre-zintă la ziua hotãrâtã pentru gâcirea ciumelciturilor—Satana procende:

Ciumelci unu, mãi Ignat? — Rãspuns: Un Dzeu în cer.
 „ doi „ „ „ Dol ochi la om.
 „ trel „ „ „ Tri sãgeţi în arc.
 „ patru „ „ „ Patru roate la car.
 „ cinci „ „ „ Cinci degele la mână.
 „ şase „ „ „ Unde-s 6 mascuri (porci)
 „ „ „ „ cilsã şi unturã destulã.
 „ şapte „ „ „ Unde-s 7 fete, cãlţi sunt
 „ „ „ „ to i torşi pe perete.
 „ opt „ „ „ Unde-s opt bol, pluguri
 „ „ „ „ numai noi.
 „ nouã „ „ „ Unde-s 9 turme de oi,
 „ „ „ „ brânzã şi unt destul.
 „ zece „ „ „ Unde-s 10 cloşe cu pul
 „ „ „ „ gãini şi ouã destule.

Ti! (Tir) Doamne că ești tu? — Crăpi drace, că mi-s eu!!

După aceste deslegări, copilul lui Ignat cum era suit pe coama coperișului de casă, ca în caz de ne reușită, căzând să moară și să între după moarte în stăpânirea permanentă a sătanei,— a căzut jos —nevătămat. Dumnezeu l-a dat apoi lui Ignat.

Pentru chinurile sufletești avute, ziua lui,—biruitoarea și înfrângătoarea sătanei, a răutății—ca amintire—poporul o serbează în nelucrare.

Pentru cei ce știu răspunde la întrebările puse, ziua lui Ignat este ertătoare, permisă lucrării.

Iorâurinta curățeniei și dreptății sufletești, a născut în poporul român îndemnul și obșteul, ca în ziua lui Ignat se taie porcii grași meniți ca slăstă peste an—feriți de puterea aducătoare a sătanei.

Untura din porcii negri, tăiați în ziua lui Ignat, se crede, bună leac contra morburilor diferite. — Descântată, se unge cu ea suferinzi și îndrăgostiții.

Pentru cei suferinzi: ca morbul să dispară, precum untura dispre intrând în corp; iar pentru îndrăgostiți: ca dragostea să se lătească (dureze), precum untura se lățește.

— În noaptea spre ajunul Crăciunului, 24 Dec., pe la orele 2 după miezul nopții, vin „pițărâii” „colindații” copii în etate de 6—15 ani, grupuri de câte 5—6. În alte comune umblă în grupuri mai mari, noaptea și în ziua Ajunului, colindând (cântând) pela ferești:

Bună ziua lui Ajun,
Dar mai bună-l, a lui Crăciun.
Câtl mel și purcei,
Cucuruzu-i pentru ei.
Câte mele și purcele,
Cucuruzu-l pentru ele.
Oile lănoase, vacile lăptoase,
Porcii unturoși:
Să-l mănce gazda sănătos,
Dă-ne crițari că-s mai tari!
Dă ne libruțe că-s mai pstrițe,
Dă ne și-un colăcel
Să trăiască și'al mucucel.
Dă-ne și-o gutână,
Să trăiască și-a bătrână
Dă-ne alune că-s mai bune,
Dă-ne nucl că-s mai dulci,
Dă-ne poame că ni-l foame,
Ha! O ne dai gazdo!?

Dă-ne, dacă vreal!
Pițărâ, râi,
Dă-ne gazdo,
Dacă vrei.
Dă ne cârnatu și colacu
Să ne ducem și la altu.
Aruncal ochil pe poliță,
Văzul coosta și-un cârnoțl,
Săriți! gazdo de ni-l dați!
Să trăiască gazda,
Gazda și găzdoala,
La mulți ani cu bine
Ca în ziua de mâne!
Să trăiască domnu,
Domnu și coconu.
Să trăiască doamna,
Doamna și cocoana,
La mulți ani cu bine
Ca în ziua de mâne.

Colindaţii se aşteaptă cu nuţi, cârnaţi, colaci (covrigii) bani, poame, meră, pieră gutăne, etc. mestecate toate într'un ciur cu boabe de cucuruz. Din ciur se dau piţărăilor în mână. În al'e locuri li se aruncă pe jos, în care caz, cei mai mari şi tari apucă tot ei, iar pe cei mici li zdroşesc, calcă la pământ.

Boabele rămase în ciur se dau găinilor, ca sfinţite prin cântecele colindaţilor, să dea putere de ouat — şi mulţi pul — câţi colindaţi s-au perindat la fereastă.

— Colindatul se ţine până în revărsatul zorilor zilei de A-jun.

— Lucrurile împrumutate din casă, vecinilor, se adună, ca să nu rămână preste sărbătorile Crăciunului răstirate. Se crede că, dacă Crăciunul află casa goală, tot aşa o va afla la anul. Drept aceea, adică casa pururea să fie încărcată cu toate ce-i aparţin, în ziua Crăciunului, nu se dă nici un împrumut de obiect şi nici de bani, precauţiune — pentru ca să nu sărăciască. —

— Ca peste an să fim sprinteni şi nu lenoşi şi somnoroşi, în ziua Crăciunului, nimeni nu doarme.

Noaptea spre Crăciun se petrece în priveghere, jucându-se: în moară, cuiburele, în boabe şi cărţi de joc. — Dimineata apoi, fiind deştepti, participă la serviciul d-zeesc — îndată la început, împloarând asupra lor bunătatea lui D-zeu, susţinându-le sănătatea.

— Ca o asămănare a peşterii din Vifleem, unde s'a născut Domnul Cristos, este alocurea obiceiului a se presera, a se aşterne, pe padiment, chiar şi pe masă: paie şi fân în cameră, care rămâne până după ieşirea sărbătorilor.

— Dorinţa de a părea mai frumoşi şi mai dragostoşi a înăscut îndemnul şi obiceiul ca, unele femei şi tineri, să pândescă timpul când bate zvonul (campanul) dimineata de noapte, în ziua de Crăciun, să alerge la izvor, la pârâu şi la fântână şi să fie cel dintâi care şi-a scos apă (apă neincepută de altul) cu carea să se spele.

— În ziua Crăciunului, în oarele a. m. femeia menitoare, pe nemâncate aşază pe masă colăcei (covrigi), cârnaţi — i tămăie de trei ori jur împrejur spunând rugăciunea „Tatăl nostru”, îi meneşte (destinează) pe rând unul după altul morţilor, arătând cu mâna spre fiecare, zicând: „Asta să fie tatei Ion, asta mamei Floarea, etc”. Ii pune într-o coră şi îi împarte ca pomână morţilor, dându-i: săracilor, vecinilor şi rudeniilor.

Pentru a se prevedea, că în viitor, care casnic va rămănia din cei prezenţi, ca următor în casă şi gazdă a averei, se face un colăcel mai mărişor numit: „Prinos”, în mijlocul căruia să amestecă un ban de metal. E credinţa că mesanul în a cărui bucată de pâine se va afla banul acela e moştenitorul.

În ziua de Crăciun; nu-i bine să faci vizite în nici o casă fără a nu duce cu tine co'acul şi cârnatul. — Prezenţa unui a-

tare mosafir, neprecaut, face desperare în familie. Se crede că, în acel caz, peste întreg anul le va merge — tot în gol — rău.

— Tot din credința, ca cloța să zacă bine pe ouă și să nu le părăsească, e obicinuința ca pe cel ce-ți intră prima dată în casă în ziua Crăciunului, să-l pui să șadă puțin timp frumos pe scaun acoperit cu un țol (haină).

— În ziua Crăciunului, — varza, sarmele, cu carnea din porcul tăiat în ziua lui Ignat — ca prima care se servește la masă nu lipsește din nici o familie românească.

— Obicinuința, de a-și arăta femeile române dexteritatea în țesutul și împuiatul ponevilor, se practică în după amiaza zilei de Crăciun, când cărându-se prin sat cu trăsura și cu sania, și le decorează cu aceste ponevi.

— Pre unele locuri să mai obicinuește încă umblarea în ziua Crăciunului și noaptea cu „Cerbuțul și cu „Turca“. Cerbuțul poartă în vârful unei prăjine un cap de cerb format din ponevi, decorat cu două coarne de cerb. Turca poartă un cap de pasăre, cu un cioc lat și lung de lemn, cu care prin tragerea din lăuntru de o sfoară prin purtători, produce clombănituri asurzitoare. Purtătorii sunt acoperiți cu ponevi. Ei le joacă făcând diferite figuri hazlii.

Producțiunile acestea sătești înlocuiesc teatrele și concertele din oraș — făcând distracție Românilor în ziua Crăciunului după lungul post de șase săptămâni. — Prin înfînțarea de coruri au cam încetat producerea lor.

— În ziua a doua de Crăciun, merg linii la naș (nun) cu daruri în trăiști. Ei duc: doi colaci din lăină albă și o lopotiță de porc. Nașul îi așteaptă cu masa întinsă și-i ospătează — în schimbul darurilor aduse. Salca se taie ca sugină:

— Fetele îmbătrânite, precum și junii bătrâni, cred că de aceea nu și-au putut afla părechia să se căsătorească pentru că sugina, ortacul destinat prin o apucătură vicleană s-a dus în căsătorie după altul pentru carele nu era destinat. Drept aceea respectivii, ca să-ți recapete destinatul, își taie „sugina“, adică merg pe însărate într-un loc, unde sunt plantate sălcii tinere (priselniți) cu ochii închiși taie dintr'odată una din acele sălcuțe. În timpul efeptului acestei funcții, mintea și gândul și-l vor ținea ațintit spre persoana pre care o presupune că i-a luat ortacul, sorocindu-i moartea zicând de trei ori: „Nu tai salca, ci tai sugina“. Rămasul văduv va veni însuși în pețit la respectivul tăietor de sugină. Salca se taie ca sugină, fiind mai moale în lemn, putându-se astfel reteza dintr'odată, cum se pretinde tăetura. Sugina sătaie în presara zilei de Crăciun.

În ziua a treia de Crăciun se sârbează ca patron familiar, archidiaconul Stefan.

Dela Crăciun începe întreprinderile, carnavalul, timpul nunților la Români.

Răscumpărarea mortului.

S'a publicat în „Vatra Banatului” Oraviţa a. 1932

Se crede că după moarte, cel mort, nu intră imediat în locul său de odihnă vecinică. El stă afară la poartă până atunci când va muri alt consătean, ca să-l răscumpere, să-l înlocuiască. Numai după ce locul său de pază, avut la uşa, la poarta de intrare, s'a înlocuit cu altul, el devine liber de această îndatorire şi poate intra în locul destinat pentru odihna vecinică.

Se întâmplă şi se crede, că dacă după moartea unui consătean, n'a murit îndată altul, ca să-l răscumpere, cel mort a fost condamnat la această îndelungată aşteptare de schimb în urma multelor sale păcate.

Casnicii rămaşi în viaţă, poartă evidenţă în cauza acestei răscumpărări. Ei duc, femeile, înainte de îngropăciunea mortului răscumpărător, o cinste de răscumpărare constătătoare din mâncări: colăcei, pâine, fripturi de carne, prăjituri şi o cârpă (măramă). În timp de post, cinstea e alcătuită din mâncări de post. Cinstea se duce în semn de mulţumire şi recunoştinţă pentru răscumpărarea, eliberarea mortului lor din locul de şălboc (pază).

Mâncările cinstei de răscumpărare, puse toate pe o sinie (fund de lemn) se duc cu sinia în cap, descoperite, ca să le vadă şi să le admire lumea, până la casa mortului răscumpărător şi văzându-le frumos rânduite, cu cârpa fluturândă, lăsată să lălfăie în margina sâniei, zic „Dumnezeu să primească”, bogdaprost, că baş ie frumoasă cinstea.

Femeia ajungând cu cinstea la casa mortului răscumpărător, o aşază pe poala mortului ce stă lungit pe o masă, cu capul spre apus, ca să poată privi răsăritul... În vâtraiul (o loacă de fier) încărcat de jăratec, preseară pe jăghi jăratec, tămâie şi ţinând de coadă vâtraiul, onoleşte cu el mortul şi cinstea de 3 ori. Fumul eşt din tămâie, cu puterea lui farmăcătoare, alungă hălele dela cinstea sa şi astfel alungate, mortul o va putea duce întreagă, neatăcată, mortului ei.

În timpul tămâierii, cei din prejur privesc cu sială, îngânuraţi, cricirile ce le va trimite aducătoarea cinstei, bocîndu-se.

Terminată tămâierea, femeia, aducătoarea cinstei, îşi face 3 mătăanii (închinăciuni) înaintea mortului. — Lumânarea adusă de odată cu cinstea o pune în mâna mortului. Apoi în gândul său meneste: Jumătate din lumânare şi jumătate din mâncările aflătoare pe cînta, arătând cu mâna, le meneşte ca plată pentru rescumpărarea mortului răscumpărător şi totodată pentru ducerea celeilalte jumătăţi din lumânare şi din mâncările cinstei, pe sama mortului său, zicând: „Acestea să fie pe seama lui N.”!...

Cei dinprejur, îndecursul acestei ceremonii, răspund în cor: „Bogdaprost, D zeu să primească!”

Cinstea întreagă, împreună cu lumânarea şi cu cârpa, du-

pă ce femeea aducătoare de cinste s'a cântat, să ia dela mort, rămânând a gazdei, care o împarte ca pomană.

Alându-se încă cinstea așezată pe mort, femela dornică, jalnică, cu mâinile pe marginea catafacului (scândurei), astfel ca fața ei să fie aplecată direct deasupra feței mortului. Incepe a suspina și într'un cântec (bocire) jalnic, plângând își varsă tot dorul și durerea provenită din pierderea (bărbat, tată, mamă, soră) încercată.

În jăluire, criceșce, trimite vorbă, prin mortul răscumpărător, să spună dorilor ei jelea în care se sbate și chinurile în care a rămas. Ca să nu uite mortul cricirile, lacrimile ei calde picate în cântec, pe fața mortului, îi vor aduce aminte în lumea ceaialaltă; femeile în Bocire își descarcă inima de dureri, istorisind cele bune avute în viață cu morții săi.

Femeile și oamenii obicinuiesc a trimite prin morți, morților lor, câte o lumânare, pe care o menesc întotdeauna punându-o în mâna mortului, în forma arătată.

Se crede că toți morții din mormânți (cimiter), prefăcuți în spirite, duhuri nevăzute, la intrarea fiecărui mort, es spre întâmpinare și așteaptă noul mort la poarta mormântului, pentru că să-și primească lumânările și pomenele trimise prin cel mort de membrii rămași în viață, ai familiilor lor.

Morții împărtășiți de aducerea aminte prin trimiteri de lumânări și de pomană, prin noul mort, sau casnicii vii, primindu-și lumânările și pomenele se întorc voioși în locurile lor de odihnă vecinică. Iar spiritele morților eșite spre întâmpinare la poartă, ne fiind împărtășiți de casnicii rămași în viață de nici o aducere aminte, netrimiteându-le nimic prin noul mort venit, nici venind ei în însoțirea mortului până la cimitir, sunt cuprinși de multă tristețe și plâns.

Aceștia nu se întorc îndată la locurile lor, fiind tot în așteptarea sosirii rudeniilor. După un timp, Arhanghelul, păzitorul raiului, îi alunga cu zbiciul de foc, așezându-i iar în locul de odihnă vecinică.

Credința aceasta îndeamnă sătenii, ca mai din fiecare familie câte un membru, să însoțească cortegiul funebru până la cimitir.

Intrând noul mort în cimitir, mortul pus și aflat în pază, la strajă, este rescupărat. Deaci înainte intră în locul său de odihnă vecinică, ce-i s'a destinat. Noul mort rămâne el în locul de strajă, până când și dânsul va fi rescupărat prin alt mort, venit în urma lui.

După mentalitatea poporului, aceasta-i credința în „Rescumpărarea mortului”

Diverse:

În legătură cu săceta, să crede că ultimul mort din sat, prin păcatele sale multe, a oprit ploia. Drept acela, sătenii îi scot crucea dela cap şi ca să vină iară ploaia, io aruncă pe apa unui râu curgător, ca păcatele împreună cu crucea lui să iasă di hotarul comunei lor.

Tot din consideraţiune ca să nu bată grindina sămănăturile, nu îngăduie trecerea unui mort din alt hotar peste teritoriul comunei lor. Din acest motiv transportarea morţilor din alte depărtaţi, se face fără sgomot şi numai în timp de noapte.

În semn de aducere aminie, un an de zile şi uneori mai mulţi ani, casnicii merg la cimitir, în unele locuri dimineaţa şi în alte locuri în fiecare seară. cu ocluţa cu jăghi şi tămâie, ca să cânte şi să tămâie gropile morţilor. Jăghilul după ocolirea groapei de mai multe ori. îl varsă lângă cruce.

Ca să înspăimânte moartea, arătând că nu le pasă de ea se crede, că dacă unei familii ia murit primul născut şi ca moartea să nu mai răvnească şi la al doilea, în ziua înmormântării pruncului, la plecarea şi scoaterea lui din obor, părinţii, ambii, se împodobesc la cap şi în clăbăţi cu flori. Se închid în cameră pânăce cortegiul se depărtează binişor de casă, apoi lapadă florile şi şi continuă plânsul şi văicăreala, ceşcuindu-se pentru pierderea îndurată.

Din consideraţiune, ca să nu între moartea în casele consătenilor, pe lângă care trece conductul funebru în calea spre cimitir, sătenii închid bine uşile şi ferestrele caselor până după trecerea mortului.

Se crede că sufletul omului mort, nu merge îndată la locul său de odihnă vecinică, până când n'a colindat (umblat) în toate locurile pe unde a fost, fiind în viaţă. Începând cu prima seară după înmormântare şi până la 6 săptămâni, alţii pânăla un an, pun din afară la fereastră, câte un păhar cu apă proaspătă din care cred ei că sufletul mortului, la reîntoarcerea din fiecare noapte spre casa sa, gustă cu bucurie. Când nu i se oferă apă se crede că pleacă întrista. Dimineaţa următoare se şi află apă scăzută în păhar, dovadă că sufletul a gustat din ea.

Ca să se ştie timpul morţii, se opreşte ceasul.

Oglinda, în semn de durere şi întristare, se acoperă cu o cârpă.

După înmormântare casnicii nu omoară fluturii de noapte şi străgele care intră la răspândirea luminii, crezând că sunt sufletele morţilor.

Bocire.

(Soţia pe bărbat, fiind mortul pe catafalc.)

Iusumle, cinărule şi ortacule! Acum nimic nu cie mal doare?

Că tot de picioare ce-al vă tat, Dar mă știi că n'am nici casă.
 Că tot la Oravița după bulezi Mal bine acuma aș vrea să mor
 Mai mânat. Să ies cu cine odată din obor
 Dar tot preste leac, Ieu mîs străină ca și cine
 Nu ți-am mai dat. Că noi doi săraci
 Că tot de picioare te-ai vîltat, Ne-am împreunat.
 Fîn când sufletu ți-o leșit. Și iacă moarcia că n-o stricat.
 Dar ieu tot cum să te zăult? Spune-mi Iosife binișor,
 Cât tu m-ai miluit. Ce să fac cu așci pulșori?
 Dar unge să mă duc, Că tu iar nu ai tîlănișor
 Vaie de mine. Prădne să-i năpustăsc?
 Că tu ști că n'am pră nîme. Spune, cum io să-l îngrijesc?
 Acum io cum am ugit? Dar la mă Doemne și m'omoară
 Că ști că n'am nîci mămă nîci tată De cât eu să năpustesc

Doi pulșori Că eu, dac-aș putea,
 Eu le cred (copiilor) Iosife bine In altă lume aș pleca
 Că eu iar am rămas mică Si copil cu mine laș lua.
 Și fără tată Dar spunem Iosife, ce să fac?
 Muma me s'o măritat In ce apă să mă arunc,
 Și'n casă strînă m'o luat. De cine să mă zăult
 Dar Doamne ce n'am crăpat Și de mila copiilor,
 Când de tată am rămîniat Că de alor dor
 Să las și eu doi săraci. Tăman, îmi vine să mor.

Bocete (de o rudenie)

Iosume cinărul! El nu-s mai cu inima bună.
 N'o fi dragă păcat, Când muma lor io năpusti.
 Că doi copii săraci al lăsat, Atuncia rămîn
 Și nevasta cinărea, Și fără mămă și fără tată,
 El mulce or ciere la ea, Par'că-s făcuți din platră:
 Dar ce să se mai facă ea. Că tu iar fără tată te-al crescut
 Că eu dragă, eu vîd bine Și bine n'al mai văzut,
 Că astă doare, a fost la mine. Și pră cine cine ți-o blăstămat
 Și eu iar fără tată m'am crescut Doi copii săraci al lăsat.
 Dar moarcea dă ce nu m'o mîncat Nevasta ce să-ți facă,
 Când fără tată am rămîniat. Că nîme n-o ținea-o'n casă.
 Că copil toți să strîng cioporel Dar ea din casă o pleca,
 I-s măreți când se joacă ei, Dar pui tîl cum or rămîni la?
 Dar copii ai jără tată, Că atunci n'au nîci mămă nîci tată
 Săd la ovarce și tot rău cată. Malca lor ce să facă,
 Și copii al fără mămă. Că n'au nîci mămă nîci tată?

Bocete (de străină)

Iosime cînărule! (tînărule). Că dorurile mor omorât,
 Iosime volnicule! Că Pau lu Floarea
 Scoală-te ultă la fereastră, In Cimişoara o plerit.
 Că e ca un brad îmbrăcată, de flori Că Gheorghe nepotu meu iar aşa,
 Muma tă cum n'o murit, Că talcă-su în şcoala,
 Când cu vîl trel copil a ugit, Săracă l-o mînat.
 Când tată-tu o murit, Că făr mumă făr tată o rămînat,
 Că dragă, eu vād bine, De grijă un io purtat.
 Că eu iar aşa-m rămînat. Numa-n şcoala săracă
 Când Ignea la bătale o plecat L-o mînat.
 Că Iosim numa de 6 ani o rămînat Că ieu am zis, că numi mai dor
 La talcu la acuma-s 3 ani. Dar când gîngese,
 De când oplecat şi săracă molăsat Tăman imi vine să mor,
 La minie-n obor, tot o ars D'alu nepotului dor.
 Tot o ars şi o pcat, Şi Floarea, ficonlara mea,
 Numa păreţil goi o rămînat In ia arge inima,
 Dar ea doamne ce să facă? Că cine-o vege pe drum zice că-l
 Că pulul meu e tare slăbonel. Tare şi mare că dor la nu are.
 Şi sărăcel. Dar cum nu-l arge inima
 Mle iar ml millă că e slab Când vine pulu la ea.
 Şi n'are pe nime. Nu-l hălnat, nu l îmbrăcat.
 Dar nici io mult nu pot asculta Ia ce să l facă, îl ia de mână
 Că şi io am îmbătrînit Şi acas i ar il mână.

„Mucitu cu Mortu“

Sub cuvîntul „mucit“ se subînţelege: truda chinul ce-l des-
 voltă, munca ce o depune femeia vrăjitoare, în aflarea moroni-
 lui, sătanei şi vrăjirea lui de a sta în viitor, acolo, în groapă, şi
 al opri de a nu se mai putea îndeletnici în viitor cu năsarâmbe
 (glume proaste) făcute prin podul casei, prin grajdul vitelor şi
 prin înfricoşarea membrilor familiei mortului în acărui toale, chip
 şi piele se îmbracă sătana spre acel scop. Femeia vrăjitoare, de
 atâtea ori vrăjeşte la crucea mortului în mormînt pînă când pe
 moroni îl află, îl prinde, zăpseşte în groapă. Pentru că pe mo-
 roni numai aflându-l în groapa mortului, îl poate răji. Se crede,
 că pe moroni foarte anevoie îl poate prinde vrăjitoarea în groa-
 pa mortului, pentru că moroniul, transformat în chipul respecti-
 vului mort, colindă câmpii şi toate locurile pe unde a umblat
 mortul fiind în viaţă, la toţi cunoscuţii şi pe la toate rudeniile.
 făcându-le cunoştinţă sosirea lui la ei, prin năsarâmbele ce le
 face noaptea dela 11—1 ceas după miezul nopţii, când apoi plea-

pleacă mânat de cântecul cocoșului.

Vrăjitoarea (descântătoarea), care-l totuna și accesează femeie. Când vrăjește, spurcă, poartă numele de vrăjitoare, iar când dăscântă, curăță rălele, e descântătoare. Ea cunoaște, zice-se, că moroniul e în groapa mortului or nu pe mirosul că-i zvâcnește în nas, aflându-se la groapa mortului în vrajă, în care timp, îl țin-tue cu piroane să stea locului acolo, cu siguranță însă cunoaște atât ea cât și casnicii, că l-a oprit, pentru că la timpul hotărât, nu se mai aud năsarâmbelile, nezdăvăniile făcute de moroni prin po-dul casei, în oarele de noapte, dela 11—1, după miezul nopții.

Vrăjitoarea, ca să aibă leac, efect vraja, or la aflat, or nu, ea încontinuu trebuie să munciască, de 9 ori, în nouă seri la groapa mortului, în cimiter.

Mucitul stă în pronunțarea cuvintelor de intimidare pro-nunțarea cuvintelor de întmidare, pronunțate la groapa mortului și în efectuarea unor aplicări de îngrețșare a moroniului.

Vrăjitoarea, în scopul vrăjirii, duce cu sine în cimiter, la groapa mortului ce s-a făcut moroni: Fierul tăietor dela plug, 9 cunie (băschii), o custură (briptă, cuțit stricat), tămâie, prau (pral) de pușcă și spălături de vase (lături), amestecate și cu spălături de răchie. — Scopul vrăjitoarei este, de a opri moroniul, să nu mai plece, adeca de a-l împedeca ca să stea aci, în groapă. De aceea, ea și zice: „Eu cu canură, nu te împlădesc” — Canura e lâna oii, materie foarte curată, de carea se înspăimântă sâțana, după ce s'a scos din ea părul. — „numa cu lucru bun îți fac”. Adeca cu cele amintite mai sus.

Începutul vrăjirii mortului, ca să nu se facă moroni, știin-du-se că a fost tare spurcat, rău în viață, se face în după amnea-za zliei a doua după înmormântare. — Ca și în ziua prima ¹⁾ merg la groapa mortului două femei cu tămâie și lături. Atât cătră mormânt, cât și îndărăt întorcând, nici ele între ele și nici cu întâmpinătorii nu vorbesc nimic. Dintre aceste femei, una este vrăjitoarea angajată cu vraja, spurcarea, oprirea mortului de a nu se face moroni. — Rentorcând și ajungând acasă la ușa din afară, strigă:

„Bună vremea!!”

Cele din lăuntru răspund:

„Nebună”. (Nu-i bună).

Întrebatul se face de 3 ori. — După aceasta cele din afară, răspund:

„Ne bună să fie până-i lumea și pământul. Acolo să șadă mortul”.

* * *

În toate aceste demersuri făcute, în scopul ca casnicii să se scăpe de moroni, încă din noaptea a doua după înmormântare, moroniul s-a ivit în podul casei mortului.

¹⁾ Vezi Folcl. rom. part. I. de Emilian Novăcovicu.

În acel caz, vrăjitoarea își începe meseria. Merge singură în seara următoare și continuative încă în decurs de 9 sări, după asfințitul soarelui, la groapa mortului din cimiter.

Își duce cu sine obiectele cu care își practică vrăjirea; tă-mâie, praș de pușcă, o custură, ferul lung dela plug, 9 cuie și lături. Începe și încheie vraja, din fie care seară, din cele 9 zile, cu facerea crucii și 3 mătânii înaintea crucii mortului. Apoi spune: „*Vine nașa de peste Dunăre, cu răchile, câta jamicică și câta legume, cu bucate*”. — Toate le toarnă la crucea mortului, apoi zice: „*Aici îți dau oboru (curtea) și otoru (hotarul)*”. Arată cu mână, dela cap până la picioare. După aceea îl amenință cu fierul de plug, cu împunsul cu custura și cu cuiele, zicându-i: „*De alcea nu mai ai loc de a te duce alt unde, până-l lumea și pământu*”. După aceea îl mulcomește, zicând: „*Nu te mân peste Dunăre, c-ai fost destul alergat pe acolo. Mai bine să te odihnești, decât să te blăstăme, se te futească*”. Injure lumea și țara. Ai fost alergat destul, batjocurit și măscărit. . . Să nu mai ieși d-aci și să zici că te duci altunde, că am venit cu prau și cu tămâie și să nu mei aștepti și să zici ca să mai vin la tine și altă dată!!” Praful de pușcă și tămâia le aprinde și alună mormântul jur împrejur de 3 ori.

Am venit și cu cunie și cu fieru de plug, cu fieru te-am ocolit și cu cunile în inimă ți le am băgat.

Și custura (bricesga) la cruce am băgat.

Bucatele la cruce le-am vărsat.

Cunele naocolul mușuroniului le-am împlântat.

Oboru și otoru ți-l-am dat.

Aci să șezi și să te oginești. Până-i lumea și pământu, de aci să nu te clintești.

Toate acelea rămân înfipte în mormânt în tot timpul vrăjei. Oprirea moroniului se face și priu următorul:

„Descântec de moroni”.

Bună vreme N. N.	Să nu te dai lu dracu,
Iaca, eu am venit	Nici la drăcoane,
De cina ți-am adus:	Nici la Neamțiu,
Alcea să-ți fie, cina,	Nici la Nemțoane,
Alcea să-ți fie, ugina,	Nici la Sârbu,
Alcea să ți fie, casa,	Nici la Sârboane.
Alcea să-ți fie, masă.	Nici la leu.

Numa: cu muma codrului să te rogi de Dzeu,
cu de Malca Morte, cu de Isus Cریستos, ca să-ți fie de folos.
Să te lasă în țealele tale.

Ce ai plecat, că eu alcea ți-am hotărât:

Să-ți fie casa să-ți fie masa,

Să ți fie cina, să-ți fie ugina

Că eu nu te-am mânat, peste țări, peste mări.

Aici să te odihnești, Amin. (De 3 ori).

Auzi!ă dela Eva Goian Pența de 70 ani și dela Stana Dragoe de 60 ani, ambele fără carte, din Răcășdia, învățată dela mamele lor și dela altele.

„Izvor de apă de pomană.”

Auzită dela A. Pența de 65 ani, văduvă fără carte și dela Iconia Băgicu de 80 ani, văduvă fără carte.

Apa de pomană.

Mănecând dela uscăciunea sufletului (gurei și gâtteleului) provenită în urma arșitei de soare în lucrul câmpului, din lipsa apei recoritoare, stămpărătoarea setei, poporul Român, cred a născocit obiceiunța veche ca și morților să li se dea apă, să li se aducă apă de pomană, ca să nu îndure torturile sătei. Adecă, ei cred, că morții în lumea cealaltă au trebuință de apă și de mâncare, — de aceea li se face pomană și li se deschid izvoară de apă și li să dă apă de pomană, pentru potolirea sătei.

Și pentru că apa dată, dusă de pomană la o casă, sau la mai multe case în decursul timpului scurs dela moarte, să nu stea oprită, zătonită, în intervale de 2, 3 ori în an trebuiește slobozilă, ca să aibă curs liber a merge la destinațiune, la mortul vizat în acărui cont sa adus; — altcum apa dusă vecinilor de pomană nu va merge la morții, în contul căroră s au destinat.

Pentru a putea ști demersurile ce se iau de femei atât la ducerea apei de pomană, cât și la slobozirea acestei ape, vom aminti pe rând:

a) Ducerea apei de pomană

Îndată după moartea unui membru din familie, i să duce de casnici odată în zi prin vecini apă de pomană deschizându-se un izvor, (100 de șofee). Se duce la atâta vecini, ca în decursul dela moarte până la înmormântare să se împlinească suma de 100 șofee, adecă uu Izvor. După înmormântare și după pomană, casnici iau cantă sau șofeiul primului și ultimului vecin împărțit cu apă de pomană, și umplute cu apă din fântână, împreună cu lumânări, prăjituri, colăcei, tămâie, toate așezate pe sinie (fund de lemn) și merg cu ele la vale, la râu. Femea varșă apă din cânți în râu, cu cuvintele: „Dumnezeu se primească. Să fie apa adusă (100 șofie) slobodă (liberă) să meargă la N. - O varșă în apa râului, pentru ca cu aceasta împreună să-și poată continua cursul, calea către destinațiune. Iar pentru că stăpânitorul rălelor, satana își are locuința după mentalitatea lor în bolți și în apă râurilor, pe cari lp cred a sta sub stăpânirea lui, ca să nu împedecă curgerea apei de pomană varșată din cânți în apa râului, îl corup, îl plătesc, răscumpărând apa râului, cu un ban aruncat în albia respectivului râu.

În urma acestei ceremonii, bucatele aduse pe sinie, să tămâie, lumânările să aprind și toate să menesc, destinează: „Lui

Dzeu şi lui Sf. Aranghel o parte, halelor şi duhurilor necurate altă parte, iar restul bucatelor pe seama mortului, în contul căruia să face ceremonia.

Cântile să umplu de nou după aceasta cu apă din râu. În cânti să aruncă câte un ban. Să duc vecinilor proprietari de cânti, împreună cu câte un colăcel şi cu o lumânare. — Cu aceste demersuri, înceată adusul apei de pomană, din prilejul morţii.

E de însemnat, că femeia aducătoare de apă de pomană după ce scoate apa din fântână şi-o toarnă în cnnta sa, varsă din cantă câţiva stropi 'napoi în fântână, zicând : „Să fie de pomană celui ce a făcut fântâna”, apoi varsă şi pe căşiţele fântanei câţiva stropi, zicând : „Să fie tâlharilor şi tâlhăriţelor” şi după acestea varsă jos pe pământ şi zice : „Să fie necaţilor şi spânzuraţilor, să n-aibă treabă cu apa aceasta”. După aceea face cruce peste apa din cantă rămasă şi zice : „Să fie lui Dzeu, lui Sf. Aranghel şi mortului vizat. Aceasta procedură se obicinueşte regulat la scosul apei din fântână.

b) Slobozirea apei de pomană.

După înmormântare şi după slobozirea primului izvor de apă pe seama mortului, se mai duce apă de pomană şi în toată ziua, până la şase săptămâni, la câte 2—3 căşi din vecini, făcându-i se în forma arătată la a). — Deosebirea stă în aceea, că acum, nu se duce apă din fântână la râu ca cantă, vasul vecinului la care ia dus apă de pomană ; ci aducătoarea de apă de pomană cumpără pe bani săi, trei cânti, trei fărfurii, trei cârpe, lumânări şi dulceţuri pe cari după ceremonia făcută la slobozirea apei, le duc de pomană vecinilor (2—3) fie căruia o cantă, o fărfurie cu dulceţuri, o cârpă, o lumânare, rămânând a lor de pomană, pentru osteneala avută cu primirea apei dusă de pomană.

Se mai obicinueşte de unii a se duce apă de pomană şi a se slobози şi după un an şi după mai mulţi ani.

Regulat femeile slobod apa de pomană la râu în timpul când preoţi aflându-se la Botez, Bobotează, în procesiune la râu şi sfinţesc firea apelor. Cei ce iau apă din râu, în timp de 6 săptămâni după Bobotează şi o păstrează spre sănătate în casă în casă, e egal de sfinţită, ca şi apa din prima zi a sfinţirei.

Se mai crede, că apa râurilor, în ori şi care timp din an să curăţă dele sine însuşi, numai prin faptul, când în curgere a trecut cel puţin peste 3 pietri din albia râului, în care caz se poate folosi ca apă curată.

Se varsă apă de pomană.

La Joi mari, 'nainte paştilor, femeile obicinuesc să slobodă apă de pomană morţilor pe iarbă verde : În marginea râului pe ţarm, închid cu pietri un rotogol de iarbă. Scot din apă

răului cu o olcică pe seama fiecărui mort câte una, două olciche de așă și o varsă pe iarba din rotogol. Insoțitorii după fiecare varsătură, zic : „Bobdaprost“.

Terminându-se scoaterea și menirea apei de pomană, insoțitorilor li s-a împarte acel colăcel și lumânări de pomană în știrea lui D-zeu, a Sf. Aranghel, a hălelor și pe seama morților.

„Lumânările de ieșirea sufletului“

Era credința, că pentru morții : înecați, spânzurați, aflați morți, necuminecați și neîmpărtașiți de cele 7 vițe de lumânări, făcute numai din ceară curată de stup, pentru ieșirea sufletului, aprinse în seama lertării păcatului strămoșesc și puse în mâna muribundului, în momentele ultimei agonii (trageri de moarte), cum pretindea credința, *li se trimiteau lumânările*, ulterior, sufletului plutitor în văzduh, în atmosferă împrejurul *sierinului*, în momentul transportării mortului spre biserică, or spre cimiter.

Se crede, că sufletul spânzuratului, numai astfel fiind împărtașit de lumânările ieșirii sufletului, poate fi primit la Dzeu, la lumină, — altcum, intră în stăpânirea satanei — la întunec.

Sinucizilor, ca să li se ierte atât păcatele comise în viață, — păcatul strămoșesc, — cât și păcatul sinuciderii, — li se făceau prin preoți liturgii, sărindare și rugăciuni în biserică.

Credința e, că sufletul omului mort, fiind un abur (vapor) eșit din corp, *nu dispare*, se ține și stă până la a doua venire în *preajma*, naocolul stărvului său, a corpului putrezit.

În temeiul acestei credințe, li s-a trimiteau lumânările sufletului plutitor în văzduh, astfel :

Se prindea un golumb, de culoare albă, apreciat ca pasere curată și nevinovată . . . Se suceau 7 vițe de lumânări subțirele. Lumânările se legeau frumos în spatele golumbului. Golumbul astfel pregătit, după ce mortul era scos din casă și în transportare spre biserică, or spre mormâni, — i se aprindea cele 7 vițe de lumânări din spate, și cu ele aprinse, i se dedea drumul în văzduh, la vânăție, în direcția spre cortegiul funebru.

Se crede, că aceste 7 vițe de lumânări, destinate ieșirii sufletului, de carl n'a fost împărtașiți la moarte, vor fi primite numai atunci, când purtate de golumb prin aer, ating de sufletul mortului crezută că se ține, să află prin aerul plutitor din preajma, naoco'ul sicriului. Sufletul, știind că a eșit din corp fără vreme și fără lumânările de ieșirea sufletului, — atins fiind prin aer de lumânările purtate, trimise prin golumb, — știe, că pe sama lui i s-a trimis lumânările, pentru că credința e, ca sufletele morților, văd și știu tot ce se întâmplă în lumea viilor, dar neavând corp, nu pot vorbi cu vii — și astfel, el își va lua lumânările dela golumb. Împărtașit în forma aceasta de lumânările ieșirii sufletului, se crede, că va fi primit în știrea lui Dzeu, la vedere, în lumea hăilaltă.

Scoaterea sufletului dela întunec la lumină.

În mare ieduire şi osândă se sânt casnicii din a căror neîngrijire moare câte un casnic, fără a i se pune în mână lumânările de ieşirea sufletului. Ca să nu moară cineva la întunec, e obiceiul, ca bolnavii să se păzască ziua şi noaptea.

Ajutor li se dă casnicilor la păzirea bolnavilor, de vecini şi rudeni, cari, ca să nu le vină somnul, petrec noaptea în poveşti şi glume.

Pe lângă toată paza, întâmpându-se, ca bolnavul să moară, aflându-l mort, fără lumânările de ieşirea sufletului, în acel caz femeia casnică, cea mai bătrână, carea era deobligată cu păzirea bolnavului, din a cărei neglijenţă casnicul a murit la întunec, se crede, că ea, prin aplicarea unor demersuri practicate în mai mulţi ani, poate împărtăşi, redă mortului murit la întunec lumânările ieşirii sufletului şi scoaterea lui din întunec (dela sătana) la lumină (Dzeu).

În scopul acesta, ea, femeia face 7 viţe de lumânări din ceară curată de stup. — Le învăluie într-o cârpă şi le duce în biserică când se face serviciu religios.

În biserică, le dă din mână-n mână, la 7 femei asistente, cu îndatorirea, ca fiecare din ele, la primirea lumânărilor în mână sa, să zică : „Dzeu să primească lumânările pe seama lui N. . .”

Epitropul bisericii le pune în sfeşnicul din înaintea altarului şi le supraveghează până când au ars complet. Pentru acest serviciu, ca să-i fie munca rescumpărată, îşi reţine cârpa, în care erau lumânările învăluite.

Iar pentru scoaterea sufletului din iad, se mai pretinde tot dela ia, să postască în 3 ani după olaltă :

„Postul negru”

Acest post se zice negru, pentru că în postirea lui trebuiesc respectate unele credinţe foarte aspre, chinuitoare de corp şi de suflet.

Postul negru, îl pot posti, nu numai păcătoşii ce-şi recunosc greutatea păcatului săvârşit, pentru ca să-şi scoată sufletul lor din munca iadului ; ci-l poate posti ori şi care om sau femeie, ce se consideră vinovată, pentru murirea casnicului, sau a vecinului său, fără lumânările de ieşirea sufletului.

Îl poartăsc părinţii pentru scoaterea sufletului dela sătana, a copiilor lor : inecaţi, spânzuraţi, omorâţi ect.

Copii încă postesc (evlavioşii) pentru părinţii lor aflaţi în aceasta stare.

Postărea începe din 29 August, dela „Tălerea capului Sf. Ion Botezătorul”, şi să sfârşească la 14 Sept. „Înălţarea Cinstitei Cruci”. În total 17 zile. Postitorul în aceste zile, e lăsat în ştirea lui Dzeu. Nu se mai grijeşte de cele lumeşti. — Postându-se,

corpul îi slăbește. Fața-i apare albă, slăbită, ca a unui mucenic. Voacea-i sacă, privirea tristă mângăietoare. Pașii încetinei... În ziua „Crucii” 14 Sept., când a gătat cu postul, prezentându-se în s.biserică, aduce o jertfă constatătoare din o lumină, un blid cu făină pentru prescuri și o sticlă cu zăicin (unt de lemn) de ars în candelile din naîntea Altarului — pentru iertarea păcatului și pentru împăcarea cu Dzeu.

Preotul îi cetește o molidvă și o cuminecă. Din aceasta zi începând, intră în viața normală, până la anul viitor, când apoi iar postește, *postul negru*, în total 3 ani.

Cel ce postește *postul negru*, își osândește din vola sa li-bere corpul și sufletul său, astfel :

În ziua de 28 Aug. își spală corpul și să leșie pe cap. Să îmbracă în schimburi curate, făcute din fuior, stupă, călți.

În sara acestei zile, cinează ultima cină, din cele 17 zile, cu casnicii săi împreună. Își ia rămas bun și iertare de cele greșite dela toți cu cari a avut conveniri, certe, sau alte neînțelegeri, rugându-i să-l ierte, dacă i-a supărat sau le-a greșit cu ceva.

În dimineața zilei de 29 Aug. „Tăiere capului Sf. Ion Botezătorul”, morge la Sf. Biserică. Preotul citește o molidvă.

Din aceasta zi începe *postul negru*. Femela sau omul postitor, el singur își pregătește, separat pe casnici — *merindea*, carea constă dintr'o turtă făcută din făină de cucuruz sau de grâu, *nesărată*, coaptă în spuză, învăluită în cenușă. Nimic nu mănâncă în zilele de post, ziua, decât seară când ies stălele, își ia turtă și iese în mijlocul oborului, zice rugăciunea „Tatal nostru”, stă în genunchi cu cărpa și clăbățul luat de pe cap și mănâncă puțin din turtă goală, fără nimic altceva. Nu se satură. Bea puțină apă. Traiul acesta îl practică 17 zile.

Ca chinul lui să fie cât mai greu și iertător, doarme noapte pe jos, pe pământul gol, fără așternut și fără căpătâni, cu capul pe pragul ușei sau cu o piatră sub cap.

În forma această, puțini evlavioși cari mai există, postăsc încă și astăzi *postul negru*, pentru scoaterea sufletului lor și a casnicilor din robia satanei.

* * *

Se crede că dacă un vecin a murit fără lumânările de ieșirea sufletului, în acel caz, 7 căși, familii, vecine sunt vinovate și păcătoase de aceasta moarte. De aceea, vecinii cu mortul, nu numai că păzesc bolnavul să nu moară fără lumânări de ieșirea sufletului; ci și în cele 3 zile, cât stă mortul neînmormântat, îl păzesc de influința sătanei de al face, transforma în moroni.

Nu lucră nimic vecinii la casele lor în acest timp. Mortul îl jălesc cu capul gol și-l petrec până la mormânt.

Capela „Familiei Novacoviciu”, din cimiterul ortodox român
Răcăşdia, exterior. Capela a costat 130.000 mii lei.

Poporul încearcă lecuirea bolnavilor prin descântece și aplicarea de oblojeli, după cum se vede din cele următoare:

Descântece.

Se povestește că în satul Subocița, Banatul sârbesc, era o descântătoare vestită, care cu ajutorul spiritelor negre, era în stare a descoperi lucruri mari. Lumea, în năcazurile sale alerga la dânsa. După ce s-a nălăit (aglomerat) lumea, baba „Juica”, că așa se numea, s-a gândit la câștiguri mai mari. — S-a înfeles cu hoții, să împartă câștigurile la cari dânsa va ajunge cu păgubașii a căror lucruri furate, ea le va putea obidi (descoperi) cu ajutorul, zicesă că, a sătanei. Păgubașii veneau la baba Juica.

Tocmeau cu ea prețul ostenelei sale și așteptau rezultatul aflării lucrului furat, descoperit prin baba vrăjitoare. Complicii săi, hoși, toate lucrurile furate le ascundeau, undeva. Locul de ascundere îl comunicau vrăjitoarei, carea pentru o sumă tocmită și încasată, îl comunica păgubașilor. — Păgubașii își recăpătau, reveneau iar în posesiunea proprietății furate. Faima babei Juica s-a lătit. — În năcazuri și doamnele perigrinau la baba Juica...

Zice se, că o afacere de hoție premedită a eșit la iveală. Baba Juica e arestată la pretura din J... Lumea iritată pentru arestarea lecuitoare și iscoditoare, furnica în toate părțile s-o scoată. Cum și pretoreasa și protoanea din satul J... unde era pretura cu arestarea babei Juica, fiind și ele împărtaşite din vrăjile de dragoste făcute și lor de arestată, merg la pretură și cu autoritatea lor mijlocesc eliberarea babei, carea odată eliberată s-a gândit la îndreptare și s-a lăsat de hoția vrăjii, — mincinoase, rămânând pelângă invocarea spiritelor negre în boale și năcazuri, la meseria de descântătoare —vrăjitoare.—

Poporul de și încreștinat, din mintea și din inima lui, încă nu s-a șters gândul în credința existenței duhurilor, spiritelor răle. Contează mai mult pe puterea vindecătoare, aduse unei boale sufletești or trupești a unei babe vrăjitoare-descântătoare, decât pe rugăciunile sfintei biserici și pe leacurile prescrise prin medici... Poporul atribuie durerile de nervi, puterei sătanei, numindu-l: frăs, boala mare, îndrăcit. Trămurăturile, zvârcolirile, aspușările ce-l năpădesc, cred că sunt efluxul spiritului rău sălășluit în epileptic. Pentru lecuirea bolnavilor epileptici, li se descântă de:

1) Boala mare, frasul.

Se fac due focuri preperate cu praf de pușcă. — Între focuri șede culcat epilepticul. Descântătoarea ocolește focurile și bolnavul cu săcurea în mână, amenințând boala să iasă și să se ducă dela bieciag în lemne și în pietrii. — După ocolire, măsoară statul, lungimea bolnavului, din față dela frunte până la degetul mare dela picior. Totășa măsoară cu ața și statul din dosul capului până la călcâi.

Aște (2), statele, se pun unele lângă altele și se ung cu un-

tură, mestecată cu praf de puşcă. O parte din aşă unsă, se face o zgardă, un baiier cât trebuia la grumazul bolnavului, pe care i-l legă la guşă (grumazi) şi-l poartă zilnic. Cu restul statului, a aşei remase, se afumă bolnavul de atâtea ori, de câte ori îi revine boala.

Descântecul.

Descântătoarea ia în mână un creang de nuc, o lumânare aprinsă şi cuţitul şi postată către uşa sobei (camerei), zice:

„Fugi nălucă, că te bat cu creang de nucă!

Cu cuţitul t-oi tăla, cu lumânarea te oi vedea.

Nălucă (închipuire) cu frică, nălucă cu ciemere.

Nălucă cu muma codrului, nici de leac, nu te-oi lăsa. De 3 ori. După descântare se stinge focul cu apă. Se ridică bolnavul. Iar cenuşa focurilor, se aşază la ţiţina uşei. — Tot astfel se descântă untura şi praful înainte de a se face baiurul (zgardă) din staturile de aşă.

Praful în descântec se crede că depărtează răutăţile. Creangul de nuc şi cuţitul, le pune trei nopţi la căpătâiul bolnavului în pat —

În vederea lecurii, descântătoarea „*obordeste*” (opreşte) bolnavul, ca în viaţa lui, să postească într-o zi din săptămână: Luni, Marţi, Joi, Sâmbătă, or Duminică. — Să nu mănânce bucate remasă, întoarse, aduse 'napoi dela lucru. — Vezi; „Folclor II de Emilian Novacoviciu, pag. 85—87. — „*Obârcit*!”

* * *

II. Boale ale organului răsprător, de piept : *Sufleţii, la copil. Gâfaiala, asma la bătrâni, trăsore, cari după credinţa poporului, se lecuiesc prin descântecele de această numire :*

1. Descântecul de sufleţi.

Se descântă la copii mici, umflaţi şi tânguiţi de tuse în grumaz şi în capul pieptului, cu răsuflarea dureroasă. Bolnavul se duce în liber, la un arbor, numit : „*Plop*”, care se găureşte cu o burghie. În gaură se vără, bagă, scuipat dela bolnav. Gaura apoi se astupă cu un cui făcut dintr'un bâd de alun, şi se descântă de 3 ori ;

„Sufleţi cu arsoare, sufleţi cu fioare, sufleţi cu durere. Dela N. se ieşiţi, în plop ve opriţi, aci să stăciţi, la el să nu mai veniţi. N. se rămână curătit, limpezit ca steaua în ceri senin, ca roaua pe pământ. Amin”

2. Descântecul de trăsore.

Respiraţia rară, lungă apăsătoare, se zice : „*trăsore*”. Se descântă cu secera în mână şi cu tămăie pe jeratec, de 3 ori :

„Trăsore cu fiori, trăsore cu moroni, trăsore cu strigoni, trăsore cu muma codrului, trăsore cu apucat, trăsore cu spurcat şi duhul necurat. Dela N. să fugiţi, pe el să-l lăsaţi curat, luminat, ca maica ce l-a scădat. Amin.

4. Descântec de „năprăcitură“.

Greomântul, apăsarea plămânilor, se crede a fi cuprinsă, apucată de cineva nevăzut, „năborât“, asaltat asupra respirației. Se descântă cu „pieptenul“ trăgând cu el în aer, în fața bolnavului, tot de sus în jos și lăpădând jos după fiecare tragere, și stih din expresiunea descântecului, — de 3 ori, zicând ;

Apucat cu tusă
Apucat cu greomânt,
Apucat cu trăsore,
Apucat cu fioare,
Apucat cu duhul necurat,
Apucat din somn,
Apucat din cântatul cocoșului,
Apucat din vărsatul zorilor,
Apucat din drum,
Apucat din miezul nopții,
Apucat din răsăritul de soare !

Zorile s-or vărsat,
Apucatu o plecat,
În mare s-o băgat,
Eu de leac i-am dat,
Leac de mine, leac de Maica Măria.
Mai vartos, de Dl Cristos, să-i fie. Amin.

3. Descântec de „apucat“.

(Sătana s-o „năborât“ năprăcit — asaltat în somn —)

Bolnavul de năprăcitură, trăcnește în somn, are frică i se fac „năluc“ — închipuiri, i se împare ca cineva îl nădușește, astupă și nu poate respira.

Contra apucatului, se descântă cu tămâie, prau de pușcă, untură, 9 eșchii din o punte, un cuțit, o lumânare și cu un creang de nuc. Untura înainte de a se descânta, se amestecă cu prau, tămâie și cu cele 9 eșchii. Bolnavul îl pune să stea în pragul ușei cu untura amestecată lângă el. Descântătoare în mână cu lumânarea aprinsă, cu cuțitul și creangul de nuc, stă în față spre bolnav și untură, spre ușă și

Descântă.

Nălucă cu frică,
Nălucă cu ciemere,
Nălucă cu muma codrului.
Cu creangu te-am luat,
Cu gura te-am descântat.
Eu frica am luat ô,
În mări negre am mânat-o,
Acolo am așezat o
La N. să nu mai întorci
Că cu lumânarea te-oi vedea,

Cu cuţitu te-oi tăia,
 Cu creangu te-oi lua,
 Cu tămâne te-oi tămânea
 Cu prau te-oi puşca.
 Leac de mine, leac de *Malcă Mărie*.

Mai vărtos, dela christos, să fie!

N. să rămână curat luminat, ca argintul

Curat, ca maică ce l-o scăldat. Amin. De 3 ori.

După tărminarea descântecului, bolnavul, se unge cu untură: în frunte, după cap, la încheieturile mâinilor şi la gârbovenile picioarelor, şi în capul pieptului. — Untura remasă se pune pe jăratecul de pe vătraiu. Vătraiul cu jăratecul se aşează sub bolnav ca să-l obărăască (ocolească) fumul.

5. Descântec de „mălcaviţă”.

Mălcaviţa este o durere de încheieturi, a membrilor corpului omenesc, zise: „*Reumatism*”. Pentru leuirea ei, se ung încheieturile cu bulezi de mălcaviţă, Sămziene (lat. *Galium verum*, *galium molugo*). mestecate cu untură şi tămâie: *Descântecul*: Mălcaviţă din drum, din răceală, din duhul necurat, de 99 feluri.

Ce-ai încuiat, ce-ai săgetat, că pe N. l ai încleştat

Că eu v'am descântat, cu bulezi v'am legat.

Cu tămâie v'am tămâiat, în ostru (insulă) mare

V'am mânat. Acolo să şedeţi, acolo să vă oginiţi

Pe N. să-l lăsaţi curat, vindecat, Amin. De 3 ori.

III. Boale molipsitoare, cari se iau.

1. Lungoarea, „miaţa”.

Ca leac se aplică pe capul bolnavului oţet, comprese în apă rece, oblojeli cu boarfe, miez din curcubite, duleţi porceşti. — Ise descântă cu motca de lăor (din cânepă) pe carea după descântec, i-o pune la căpătâi să stee până când îi trece.

În decursul promutării descântecului, se atinge încontinuu cu motca capul bolnavului.

Descântecul:

Pocitură din zori,

Pocitură din cântatul cocoşului,

Pocitură din vărsatul zorilor.

Pe N. ce l-aţi amestit, ce l-aţi buzumenit?

Că eu cu gura v'am descântat.

Cu motca v'am luat,

Capu vi l-am descântat,

La pământ v'am aşezat,

Cu piciorul v'am călcat,

Nici de leac nu v'am lăsat,

N... să rămână curat luminat,

Ca argintul curat ca maica ce lau lăsat

Leac de mine, leac de Maică Mărie,

Mai vărtos dela Christos Amin. De 3 ori.

Sămn, prin care se cunoaște, că dacă descântătoarea în decursul pronunțării descântecului, smintește descântecul or că în contin tot cască, e semnul că bolnavului îi va trece,—la din coantră nu.

IV. Leculrea bolnavilor prin plante întrebuințate în popor la prepararea leacurilor băbești.

1. *Contra frigurilor*, se fierbe $\frac{1}{2}$ litru vin cu o bucată ardei tare (iucie), lat. „*caspicum anum*”, pe care îl bea când îl prind frigurile.

2. *Frunzăle de potbal*, se pun pe răni să le vindece.

3. *Bozul*, latinește: „*Sambucus Ebulus*”, să fierbe și să face scaldă în apa în carea a fiert, — pentru durerea de picioare. Cu cotoarele se oblojesa picioarele — cald. —

4. *Brusturul*, „*Lamppa officinalis*”, Frunzele de brustur se ung cu untură și se pun pe puroi să tragă coptură,

5. *Busulocul*, „*Acynum Basilicum*”, Frunzele de busuioc, se pun pe tăieturi ca să vindece. Iar busuiocul încălzit și cu el cald se fac cataplasme peste foale — stomac — burtă și durerile înceată.

6. *Ceapa*, ca să pătrundă buboanele, se unge ceapa încălzită cu unt și se așază pe buboni.

7. *Coada soricelului*, „*Achillea Millefolium*”. Coada soricelului numită: „*sorocină*”, se fierbe și se bea ca cialu, contra tusei.

8. *Floarea pământului*, „*Erythraea Centaurium*”, — „*Gintura*”, se stoarce pe vârful secerei încălzit să se scurgă, prelingă în urechiă s-o lecuiască.

9. *Hireanul*, „*Cochlearia Armoracia*”, contra junghiurilor se leagă locul cu hirean ras, pus între două cărpe.

10. *Jalea*, „*Salvia officinalis verticilata*”, Jalneul fiert, zama lui se gârgărește contra anghinei, iar cu frunzele se fac cataplasme la grumaz.

11. *Macul*, „*Papaver somniferum*”. Blucile de mac se fierb și zama îndulcită se dă copiilor mici s-o bea, ca se poată durmi.

12. *Mușetelul*, „*Matricaria Chamonila*”. Romonița se fierbe, cu zama se spală rănila și se bea contra tusei.

13. *Nalba*, „*Malva silvestris*”. Rădăcina nalbei, face avorturi vârându-s în matrice.

14. *Pătrânjelul*, „*Petroselin sativum*”. Se fierbe în lapte și se bea contra tusei, — Semințele puse să stee în apă mai mult timp, apa să dă copiilor pentru alungarea limbricilor.

15. *Pellnul*, „*Artemisia absinthium*”. Din pelin se fac mături cu care măturându-se camerile, alungă purecil.

16. *Porumbul*, cucuruzul, zama lui estrasă prin fierbere, să bea contra tusei.

17. *Socul*, „*Sambucus nigra*“. Floarea se fierbe ca tei contra tusei. Floarea amestecată cu zahăr şi zăicin, puse pe jeratec, se afumă contra bubei negre.

18. *Telul*, „*Tilia grandifolia*“. Florile împupite culese şi uscate la umbră se face tei contra recei şi a tusei.

19. *Urzica*, „*Urtica dolca* şi *urtica urens*“. Rădăcina uscată şi fiartă, zama se bea contra tusei.

Decât a folosi aceste leacuri băbeşti, e mai bine a consulta medicul.

* * *

V. Lecuirea bolnavilor prin medicamente de origine animalică.

1. *Cu balega*, se afumă cei bolnavi de „brâncă“ — umflarea capului.

2. *Din lâna de oil*, ca un produs dela un animal curat şi blând, se fac baiere (zgărzi) cu care se leagă oamenii bolnavi la grumazi; copii mici se înfăşie, şi animalele să leagă la grumaz în urma unui descântec ca apărare contra duhurilor necurate şi a „*giglochtului*“.

3. *Piella de iepure*, se pune pe locul cu „junghiu“, ca să fugă, dispară junghiul, precum fuge iepurele.

4. *La boalele de grumaz, contra poganei* — umflături sub limbă şi a altor boale cu umflături, se leagă bolnavul la grumazi cu broaşte spintecate în două, ca să spurce boala, „pogana“ din grumazi.

5. *Păianjenul*, zdruşit, spart pe *buba neagră* şi legat pe ea, — o vindecă.

* * *

VI. Medicamente de origine minerală.

1. *Argintul viu*, se folosea la prepararea cosmeticilor.

2. *Apa ne-ncepută*, se practică în descântecul de dragoste.

3. *Platra acră*, se întrepunţează ca leac de-a strânge rănille, puroaiele şi ca gargară, disolvată în apă.

4. *Şorecioalca*, amestecată în făină, distruge prin otrava ce conţine, cloşanii şi şoarecii.

5. „*Pucioasă*“, ţâmporul, amestecat cu untură şi piatră vântată pisată vindecă rânea.

6. *Din argilă*, lut galbăn se fac ploape, glaburele, în descântece amestecate cu apă şi unt topit, contra bubelor dulci.

1) Moroniul şi 2) hoţul.

Moroniul aştepta momentul potrivit ca să intre în casă, prin găuricea din fereastra de sub streşină. În acel moment şi hoţul intră în curte. Moroniul întreabă pe hoţ, că ce caută el în timp

1.) 2.) Vezi Folc. II. Din com. Ban. pag. 21—25, 51, 67, 74—77.

de noapte aci? Această răspuns, c-a venit să fure vaca. Dăr tu ce cauț? Eu am venit să omor un copil din casa asta. Cum faci când îl omori? Intru pe nasul copilului: Copilul „asdroane” — strănută. Dacă nimeni din casă nu zice nimic, eu intru prin nas și mănânc inima și copilul moare. Dacă e așa, apoi intră tu în- lăiu și după aceea eu îi fur vaca. Moroniu a intrat în nasul co- pilului. Copilul a szdronutat una tare. Hoțul dela fereastră îndata a și zis: „Asdro volnice l să nu te mănânce moroniu!”. Copilul a rămas viu, moroniu s-a dus și vaca a rămas nefurată.

De aceea, când cineva strănută în timp de zi, ori de noapte, e obiceiul a răspunde: „Asdro, ca să fugă satana — moroniu!”.

„Ronț, ronț“

Roade sătana la o zală groasă din lanțul cu care e legat pământul pe suprafața mărilor, cu gândul ca deslegându se, să se cufunde în apă și să se încece toată lumea. „Ronț, ronț”, roa- de până la Paști și era s-o străbată, ținând dinții și privirea tot la zală, dar auzind „vică”, sunet: „Christos a înviat”, ridică ca- pul și privește într-acolo. Vede și ouă roșii pe cari le admira. În timpul acesta la porunca lui Dumnezeu, zala s-a făcut iar groasă cum era. — Incepe de nou a roade până la Crăciun. Atunci aude „pițărăii” colindații. Ridică capul ca să-i vadă. În timpul acesta zala să face ear așa groasă cum era. Și tot așa roade în- contin fără succes. — Pământul și oameni au scăpat ne-necați.

Dracu are puteri mari, dar e prost ca noaptea.

„Legenda puricilor“

În luna lui Marți să mână purici în brazi, în codru. Luna Martie e plămăda puricilor. Ca să se scape familiile de ei, să nu se plămădească, în aceasta luna se vrăjește, așa: Femeia vrăji- toare, ca vraja să aibă rost, să desbrace din toate hainele, rămă- nând în pielea goală. Capul îi desvelește, lăpdând propoada. Ia mătura, făcută mai ales din „pelin” — artemisia absinthium — în mâna. Incepe a mătura purecii, începând mai întâiu cu sine. După aceea mătură paturile, padimentul camerilor și bucă- tăria. Trece în curte și peste tot mătură gunoii, svârlindu-l cu mătura preste pragul vracniței în drum. În tot timpul aceasta fe- restriile, ușile și vracnița stau deschise larg, ca să i poată zvârli afară. — În decursul acestei funcțiuni, repeteeza de multe ori vraja: Hait! Hait!

Pureci negrii,
Pureci albi,
Duce vă-ți în brazi,
Că-i luna lui Marți.

Acolo să vă oginiți
Acolo să vă stăruți,
Că noi nu vă pucem ținea
Nu vă pucem purta. (de 3 ori).

Se zice că purecii sunt plămădiţi, făcuţi din lotrli (hoţi) de aceea ei mai mult noaptea rătăcesc ca paraziţi pe corpuri, căutându-şi hrana. — După ce s-a vârat sub om ca să-l ridice, opintindu-se au căpătat forma corpului „cocoşată”. Văzând că cu o pinteala nu pot mişca corpurile au cercat prin împunsături, cari li-a succes.

Ghicitori: Cum sărie purecul în pat? Negru.

Cum trece purecul peste apă? Pe om.

Unui om viclean i se zice: Eşti plin de purci.

Se ştie că curăţenia stârpeşte purecii: nu vraja.

Cântec de cor.

Aseară ţi-am dat cercei
Azi te văd fără de ei;
Să se spânzure ca ei,
Cine ţi-o mai da cercei.

Aseară ţi-am dat mărgеле,
Azi te văd fără de ele,
Să se deşire ca ele
Cine ţi-o mai da mărgеле.

Aseară ţi-am dat inel
Azi te văd fără de el;
Cine ţi-o mai da inel,
Să se 'ncovee ca el.

Aseară ţi-am dat basma,
Astăzi te văd fără de ea;
Cine ţi-o mai da basma,
Să se înfăşure ca ea.

Cântec de veselie.

Hei! lumea mea, lumea mea
Când mă scol răchle-aş bea.
Răchia-i bună cu pită,
Vinu cu carnea friptă.

Iepuroaica de friptură,
Cocoana (l.băluţă) depupat în gură.
Vinu, răchla-mi place,
Dar şi banu ştiu eu face.

Dragu-mi cu cine joc,
Că miroas-a busuloc.
Dragu-mi cu cine săr,
Că miroas-a goloper (coloper).

Bâr oiţe bâr.

Măi ciobane dela oi, bâr oiţă bâr!
Tu n'ai grijă nici nevoi, bâr oiţă bâr!
Tu te culci pe pat de flori, bâr oiţă bâr!
De cu seară, până-n zori, bâr oiţă bâr!

Umbli prin poeni cântând, bâr oiţă bâr.
Zară bând, şi caş mâncând, bâr oiţă bâr.
Dragi îmi sunt oişele, bâr oiţă bâr.
Când le dau cornişele, bâr oiţă bâr.

Dar mai dragi mi-s fetiţele, bâr oiţă bâr.
Când le dau lor fişele, bâr oiţă bâr.

Când văd turma de oi, bâr oiţă bâr
Parcă-mi sunt munţii toţi ai mei, bâr oiţă bâr.

Vîn şi vânturi, vîn şi ploii
Eu tot nu fug dela oi.

Când și când la sărbători,
Le las lupilor de oi.
Băr oiță în poiană, băr oiță băr!
Că-te iau lupi la goană, băr oiță băr!

Căntece

Mal bine să-mi pierd duruțu,
Decât să-mi moară drăguțu.
Că duruțu iar îl fac,
Dar bădiță n'am pră plac.
Mai bine să-mi pierd cotrință,
Decât să-mi moară bădița,
Că cotrință iar îmi fac
Dar bădiță n'am pră plac.

* * *

Așa-i baba fără moși,
Ca și casa fără coș.
Măndruliță cu trei cai,
Dar gurița cui o dai?
Dă-mi-o mie cu chirle
Pân la Sf. Mărie.
Ieu iubăsc, mama iubește,
Casa ni-se părăsește.
Ieu iubesc ca o copilă,
Dar mama-i curvă bătrână,
Eu iubesc locotenentul,
Dar mama tot Regimentu.
Eu iubesc vreo 7, 8,
Mama Regimentu tot.

Toată lumea-mi zice lotru
C-am furat caii din codru,
Eu nu-s lotru de căpestré,
Ci de fete și neveste . .
Că și-asară am furat,
Nevasta d'ângă bărbat.
Măine seară oi fura,
Fata dângă mumă-sa.
Toată lumea-mi zice lotru
C-am furat lemne din codru,
Dar eu lemne n'am furat,
Numa-o scândurea de brad.
Să-i fac lu măndruța pat
Să-i fac pat imperinat,
Cum e mai bun de culcat.

*

Măndruliță de lângă puncie,
Trageți păru de pe fruncie,
Că se fac vorbe prea mulcie.
Și n'aș vrea ca să se facă
C-am trăit prea bine-odată.
Măndruță din suș de sat,
Nu crede că te-am lăsat.

Că nu mi-s cărbune ars,
Te-am iubit și să te las.
Ci mi-s floare de bujor.
Te iubesc până când mor.
Tu ești floare de colie,
Te iubesc până ești vie.

* * *

Am un câine de bărbat,
Doarme cu mine-ntr'un pat,
Șede-n c...r și dohănește,

Dă drăguți mă fișcălește.
Eu drăguțu nu lo-i spune,
Pân capu m-o răpune.

Cântec auzit la 1884.

Vizavi de mine este	Dimineaţa când se scoală,
O fereastră cu flori.	Ea deloc vine la flori,
A colo-mi şede-o fetiţă,	Le mută din oală n oală,
: Eu o văd de multe ori :	: Când o văd, mă iau fiori. :

Mai târziu iar se iveşte,
Vine florile-a uda,
Minunată-l când zâmbeşte
: Şi frumos ştie-a cânta.:

* * *

Prin grădină pre cărare,	Să le ud cu apă rece,
Pagubă că-i larba mare.	Că de dor mie mi-ar trece
Căci nu pot cântând a merge	Vină vină şi mă vază,
La floricelele mele,	Vază, vază şi mă crează.

* * *

De cine dorul se leagă	De se leagă de-o nevestă,
Nu mai doarme noaptea 'ntreagă,	De lucru nu-şi mai caută'ncasă.
De se leagă de-o fetiţă,	Toată ziua şede n prag
Nu-şi mai caută de furculiţă.	Cu aţa băgată-n ac.

Cu ochii la curmătură
Unde-a dat bădiţă gură.

* * *

: Fata mami :| cea mai frumoasă fată | a cerut-o :| un teolog.
Hei! mamă, teolog, cel mai mare dobitoc.
Număduc, numă da mamă după el.

: Fata mami :| cea frumoasă fată, | a cerut-o :| un avocat.
Hei mamă, avocat, avocat, cel mai mare blăstămat.
Nu mă duc, numă da mamă după el.

: Fata mami :| cea frumoasă fată | a cerut-o :| un ofiţer.
Hei mamă, ofiţer, ofiţer, toată ziua la spăţir.
Nu mă duc, nu mă da mamă după el.

: Fata mami :| cea frumoasă fată, | a cerut-o :| un cojocar.
Hei mamă, cojocar, cojocar, două cojoace d-un creştari.
Nu mă duc, numă da mamă după el.

: Fata mami :| cea frumoasă fată, | a cerut-o :| un măturari.
Hei mamă, măturari, patru mături d-un creştari,
Nu mă duc, nu mă da mamă după el.

: Fata mami :| cea frumoasă fată, | a cerut-o :| un lingurari.
Hei mamă, lingurari, şapte lingurari şapteleinguri d-un creştari.
Io mă duc, — tu mă dă mamă după el.—

Joi de dimineață,
Deja-s om sărac.
Vreau să-mi iau o carne,
Dar n-am nici un franc.
Vreau să iau pe datorie,
Făr să măi plătesc,
Numi dă voie vere dragă
Nici să mai vorbăsc.
Cinci copil la masă,
Și cu mine șasă,
Cu nevasta șapte
Și mai trei cumnate
Și mai am purcei
Și mai am căței
Și-o pisică vere dragă,
Vrea să-i dau și ei.

Copli cer vere
Căciulițe-n cap.
Nevasta-i la modă,
Cu pantofi de lac.
Și mai cere vere,
Rochie cu anjur,
Să mă cauți în tabachere,
N'am deloc tutun.
Și mai cere vere dragă,
Haină la modele,
Să mă bag dator,
Să-i fac tot ce cere,
Că de nu i-oi face,
Nu mă lasă-n pace,
Mă ceartă'ntruna,
De mă știe lumea.

* * *

Mândra me de mică fată,
Și o uitat gura căscată.
Mușcele ne socotite,
Tună-ngură nepoftite
Ne-ntrebat ne chemate.

* * *

Auzi mândră trenu vine!
Bagă-mă Liano'nsin la cine,
Nu mă mai spune la nime.
Auzi mândro trenu trece,
Hai cu mine mă petrece.
Spală mamă hainele
Că pleacă cătanile.

Scurtă-mi Doamne zilele.
Las, mama, ți-l-o spălat.
Numa, *nuncă* s-or uscat.
Lasăle mamă mai ugie,
Ca ș-a-i data la *răgucie*;
Unde-oi sta și-oi cantona,
Chimeșile s'or usca.

* * *

Frunză verde
Foaie fragă,
Răsai lună
Mai de grabă.

Să se vadă
Prin livadă,
Să cosesc
Pelin și iarbă.

Să dau mândri
Să desfacă.
Desfă mândră
Ce ai făcut,

Și-m dă drumu
Să mă duc,
Numă ținea
Om pierdut.

Ce-am făcut,
Eu nu desfac,
C-am făcut,
Că mor de drag.

* * *

Măncă mândra lapcle fert
Și să înflă din jos de piept.
O plecat la vrăjitoare
Ca să vadă ce-are-n foale.
Vrăjitoare așa-i spunea:
Dute-acasă draga mea.
Că la tine este'n foale

O micuță lipitoare.
Și cu mâni și cu picioare.
Când îi mică cere țâță,
Cându-i mare cere foale.
Cere foale și mâncare
Că să crească și mai tare.

*

Trandafir cu frunza lată,
Mândră ești leliță fată!
Părul tau cel mătășos
Negru-i nană și-i frumos.
Iar och șorli tăi
Parcă-s petrii scumpe-n ei,
Ori is mândră de argint
Cum nu-s alții pră pământ.
Iar gurița ta isvor,
Nu dă apă, ci-i de dor.
Cine s'adapă în ea,

Când eram mai mic,
Nu știam nimic
Și trăiam în lume
Mult mai fericit.
Doruri mari și chinuri grele,
La inimă nu le-aveam.
Nici pe tine dragă,
Nu te cunoșteam.
Am crezut la tine
Ca la Dumnezeu.
Te țineam pe brațe
Scump ingerul meu.

Il omoare jalea ta.
Că și eu m'am adăpat
Intr'un ceas rău, blăstămat,
Și d-atunci dragostea-mi crește
Sufletul mi se topește.
Se topește ca și ciara
Si ca neaua Primăvara.
Se usucă mereu într-una
Ca floarea când căgie bruma.
Și ca iarba din cărare
Când o bacie vântu mare.

* *
Și-am să spun la lumea toată
Că nu te ții de cuvânt
Mai înșelat dragă,
Și mai părășit.
Vântul sufla rece,
Ranele mă dor,
Pentru tine dragă
Sunt silit să mor.
Nu știu zău și ce n-aș face
Ca să vin la d-ta.
Să-mi răcoresc dragă,
Scumpă inima mea.

† Ecătărina, Căralina Novacoviciu slăbită în timpul internă so-
tului 1916—1918 de Unguri și arestării, internării și refugierii
timp de 9 luni, în zona Franco-Română, de Sârbi.

Mi-a fost cludă că nu pot
Vr-un cuvânt din ea să scot,
Să știu ceva cât de cât,
De i-s drag, or mi-s urât.
Asară șezând în prăg
Mâna sub siori i-am dat.

Hăi mândră să trecem culmea,
Ca să nu ne vadă lumea,
Haida mândră nu fi proastă,
C-asta lume nu ia noastră.
Hidași mândră cu mine,
Că de noi lumea rămâne,
Asta-i lume de putrezit,
Dar a noastră de iubit.

Bucurie, bucurie
Vorbă frumoasă pustie.
În tot locul te-am căutat,
Nicăiri nu te-am aflat.
Numa-n dragostea curată,
Te-am putut găsi odată.
Dar perise, ca și-un fulger,
Nu ești fericitu înger.
Săracă mână departe
Mă mai jeluești tu poate?

Ciobănaș la oi am fost,
Fetele nu mă cunosc.
Ciobănaș la oi m'aș duce,
Fetele-și făcură cruce.
Zise mama către mine,
Însoară-te măi copile!
Să mă însor, să iau pe surda?
Că-mi aduce oi cu turma?
Să mă însor să iau pe oarba,
Că-mi aduce bol cu cioarda?
Boil-s bol, oile-m plac,
Dar cu oarba ce să fac!
O s-o țin la par legat.

Toată lumea-mi spune mie
Că nu mi-s de omenie.
Dar eu răle n'am făcut,
Ci-am iubit ce mi-o plăcut.

Ea pe piept mi s'a lăsat.
Azi pe mine-s mânios,
De ce-am fost cu ia rușinos?
Că puteam să mă conving,
Mai demult la piept s-o strâng.

*
Am iubi și nu putem,
Că prea mulți dușmani avem.
Că-s dușmanii din departe,
De dragostea n'avem parte.
Ei de s-ar apropia
Dragoste ne-ar dezlega.
Eu gura ți-aș săruta,
Și-atunci ne-am împreuna.

*
Bucurie bucurie,
Vorbă frumoasă pustie.
După tine nu mai umblu,
Că ești rece ca și plumbu.
Și tu în lume ca tot omul,
Te faci ca visul și somnul.
Mai am încă o nădejde
Dacă și pe tine te-oi pierde.
Rămâi lumii în neagra ceață,
Noapte bună a mea viață.

*
Și să-i dau cu paru-n cap
Taci copile, nu zice-așa.
O fi târg mare undeva?
O fi târg și-n Cacova,
Tot omu duce ceva.
Duci și tu pe oarba ta,
De n-o vrei pre dumnia ei,
O dai cu 30 de lei.
O venit un avocat,
Și pre oarba o cumpărat.
Și el mulțăm mi-o dat.
Să trăești Domn avocat,
Că de oarba m'am scăpat.

*
Și eu răle nici n'oi face,
Numai oi iubi ce-mi place.
Spune-mi mândră numai mie.
De cine-ți place ție?

Ca fetele-mi spune mie,
Că eu ți s'ibovnic ție!
Toată lumea mă vorbește
Că-s lotru de neveste.
De neveste sunt tâlhari

Și lotru de fete mari.
Că unde văd fetele
Zeu mă trag ca șerpele.
Iar neveste unde văd,
Eu ca hoțu mă răpăd.

Cântec.

*Auzit în anul 1881 în comuna German, județul Timiș dela
primarul Avram Bugarlu, cântat în ascuns, jălulre, vâltare
contra fostei Ungarii.*

Tara asta-i ca și-o oaie (bis).	Numai pielea oase are,
Toți o mulg, toți o dăspoale (bis)	Toate le-au dus darea mare.
Tara asta-i ca și-o capră,	Darea mare ce ne-apasă,
Toți o mulg în vole dragă,	De și sufletul ne iasă.
Și nici nîme nu mai vrea,	Tara asta-i ca și-un led,
Ca să-i de nutreț la ea.	Unde mulți pureci îmi șed
Tara asta-i ca și-un miel	Cari mușcă, pișcă rău
Golășel ca val de el.	Și nu-i prinde nime zău

Păcurarul oilor,
A dat turma lupilor.

Credințe.

Poporul Român bănăţian practică credința veche moștenită în *ghicirea clătirii (baterii)* ochilor, a merelor obrazului, a mușchilor, mânelor, picioarilor, gleznelor și în *florarea, țiulirea* urechilor, având credința că în cazul de ghicire, semnul arătat, îi vestește ceva bine, spre bine; la din contră înșpră rău.

Ca să nu te doară capul, să nu dormi în asfințitul soarelui.

Că să nu fugă ingerul de tine, să nu dormi în pielea goală,

Cuțitul să nu-l pui la masă cu tălșul în sus, că nu-i bine.

Lingura să nu o așezi cu găvanul către tine, întoarsă, ca să nu ți-se întoarcă nărocul și să nu ți-se întoarcă bucatele în loale, să vomî.

În urma uscaciunei, când pocnesc obiectele din camere, se crede că moare cineva din familie.

Când bufnița se pune pe coșul casei, se crede că din aceea casă moare cineva.

Cântatul greurului în casă prevestește sărăcie casnicilor.
pustiă.

Când în timpul Iernei sunt crengile arborilor, adeseori încercate de niauă, zăpadă, vara viitoare va fi mult rod în poame.

Găina când cântă ca cocoșul, vestește moarte, beteșug și nu-i bine, precum nu-i bine când femeia în casă ia comanda.

Cănele când urlă în curte cu capul cătră casa ta, atunci vestește moartea unu-i membru din familie, iar de stă cu capul întors în altă parte, în acel caz va muri cineva din vecini.

Mugurii, din ramurile, stâlpărilor de salcă, ce se aduc dela biserică în ziua de Florii, vindecă bolnavii de friguri, dacă se înghit.

Unghiile tăiate dela degete, trebuiesc puse în sân, pentru că pe lumea cealaltă trebuie să le arăți. Dacă le-ai aruncat, zvârlit pe or unde, va trebui să le astrângi, aduni și să le arăți.

De vezi un lucru, o ființă frumoasă or urâtă, ca să nu se gioachie privindu-o, zici: *Se nu se gioachie, și scupi spre ea de trei ori.*

Ca să oprească sughitul, i se spune ceva de gândit.

Când plouă cu soare, se zice că dracu-și bate muierea.

Lemnele puse pe foc când trosnesc, anunță că te drăcuie sau te vorbește cineva de rău.

Când îți țin urechile, te drăcuie cineva.

Cine vede Primăvara mai întâi un miel alb, îi va fi veste de bucurie, iar de vede un miel negru o întristare.

Dacă Primăvara, dintr'o privire, vede cineva numai o rândunică la venirea lor, acela va rămânea văduvol.

Cucu să nu-l auzi pe inima goală că te spurcă, îți pute gura,

Ei, cucul întrebându-l îți cântă câți ani trăești.

Când sughiţi se crede că cineva, o rudenie sau un cunoscut, vorbeşte de tine. Ca să alii, te gândeşti, acuş la unul, acuş la altul, până când ajungând la unul, tac!, înceată sughiţatul, acela va fi cel ce s'a cugetat la tine.

Mâncând, îţi cade o bucatură din mână jos. Se crede că în acel caz, ai pe cineva flămând.

Meseriaşi, în scopul ca muşterii să alerge, să galopeze. în tocmăi ca şi cum galopează calul, ca să ajungă la locul und-i mânăat, — pun la uşa atelerului pe padiment, o potcoavă de cal ca să stea cu colţurile în afară. — Aceasta pentru muşterii de z'uă. Iar pentru atragerea muşterjilor în timpul nopţii spre atelerul lor, pun cu aripile deschise prinse cu cuie, de asupra uşei de intrare un potlogar, ilileac. Credinţa e, că aceste obiecte, au puterea de a le aduce mulţi muşteri la meseria lor, Potcoava cu iuţea!ă în timpul zilei, iar ililiacul în vremea întunecată, când el vede bine. Muşterii să vadă şi să tragă spre ateler.

Se crede că fiecare casă edificată de nou, trebuie *rescumpărată*, cu viaţa unu-i membru al familiei conlocuitoare în casă. — În scopul ca rescumpărarea să nu se pretindă cu moartea unu-i membru al familiei, oamenii au inventat înlocuirea rescumpărării, prin zidirea în fundamentul casei noi, a unu-i cap de gă-ină, sau de altă *hoară*. Alţii mai zgârciţi zidesc în fundamentul casei, nu un cap de găină, numai, ci zidesc corpul întreg al unei *broaşte*. Se crede că (inventatoru) proprietarul casei noi, e sătana, de aceea se dă multă atenţiune răscumpărării casei dela satana, cu capul unei vietăţi, ferind astfel viaţa unu-i membru al familiei conlocuitoare.

Cu cantă goală, sau cu alt vas gol pentru adusul apei dela fântână, nu se iese înaintea trecătorilor. Eşirea, întâmpinarea în acest mod, prevesteşte insuccesul întreprinderii spre care ţintează. Se crede, că vasul gol cu care s'a ieşit înaintea unui trecător, îi soroceşte de rău. Aceasta aduce pe ambii în respect, de aceea din ambele părţi se caută încungiurarea contactului. Femeia aducătoare de apă, în astfel de caz, ca să nu i se întâmple trecătorului ceva rău din cauza ei, aleargă la fântână, aşa ca vasul să fie plin la ajungerea trecătorului. Eşirea, spre întâmpinarea trecătorului, cu vasul plin, de ori şi ce materie, prevesteşte bucurie, adică scopul în care a pornit, i se satisface, la din contră nu.

Pentru ca în decursul lucrului manual, cu acul, femeilor, croitorilor, să nu le asude (transpire) degetele, prin care fapt lise face împedecare, luândându-le *acul* dintre degete, se crede, că

Primăvara, când văd pentru primădată rândunele venite la noi, se mântuie de asudeală, dacă el însuși își descântă, privindu-le, zicând următoarele cuvinte, de 3 ori :

Rândunele mele.	Zburați în vânătați cu ele,
Luată nădușăliile (sudorile) mele	Și mie-mi dați răcorerile tale,
Sub aripile tale,	În degetele mele.

În ziua de ajunul Nașterii și a Botezului, după ce a trecut colindății și preotul, se mătură gunoiul din camere. În aceasta zi se și duce în o straiță și se răsfiră pela rădăcinile pomilor și a viței de viță, pentru ca pomii și vița de vie, primind puterea sfințirii, alungând rălele împedecătoare, să dea rod înelșugat.

Întâmplător, dacă vezi pe cineva făcându și lipsa trupului, se crede că-ți pieă chica (părul) de pe cap, or că-ți cresc „sugline” (desbinări de piele pela unghii). Ca să nu ți-se întâmple o așa nenorocire, îți descânti ție însuși, așa : Immediat întorci capul și privești în altă parte, apoi întorcându-te, scuipi întra acolo de trei ori. Scuipi după aceea pe degetele tale, le freci unele de altele și zici, de 3 ori : „Suginele mele pe degetele tăle”.

Din Dumineca Vameșului și Fariseului și până la Dumineca Fiului Rătăcit, în aceasta săptămână, se „harțuesce” adevă se mănâncă cu dulce : Mercuria și Vinerea. Cei ce doresc să fie ei și marva lor sănătoasă, fac abateri acestei libertăți, postând în aceste zile, din amintita credință.

Obiceai la edificări : Maestru și toți lucrătorii de țântșt, permanent, la ridicarea câpriorilor primesc dela proprietar câte o cârpă, cinste, pe cari prinse pe o cruce de lemn, le înalță sus spre vedere publică câteva oare.

Femeile nu trec curmeziș peste drum, pre din naintea bărbatilor. Ele așteaptă trecerea bărbatilor în marginea drumului. — Obiceaiul acesta a ramas de pe timpul Turcilor, care era pe atunci ca ordin. Prin acest ordin, Turcilor li se da posibilitatea de a afla femeile frumoase, cari erau furate pe sama Haremurilor Turcești.

Din tinerețe și până la adânci bătrânețe, Românii în general, dar mai cu seamă, muncitorii, obicinuesc a dormi peste noapte în unul și acelaș pat comun, la olaltă. Bărbatul la răstaniță și soția, pentru siguranță, ca să nu fie peste noapte înșălat, ducându se la amarez, o culcă la părete. — În tinerețe, dorm întorși, cu fețele unul cătră altul, îmbrățișați, la bătrânețe cu spatele unul cătră altul. O păreche bătrâna, cum durmeau ei, spate, la spate, bărbatul zice femeiei : „Iar s-o umflat hala ala . . .” Femeia, auzind că hala s-o umflat, intrabă bărbatul : „O să mă întorc ?” Bărbatul îi răspunde : „Nu hala mă, numa vântu !”

Proverbe.

Adună bani negri, pentru zile albe. — La tinereţe, ca să ai la bătrâneţe.

Tot omul câştigă bani (avere). Nu i om cine câştigă, ci cel ce păstrează. — E mai uşor a aduna, decât a păstra. — Cu păstrarea treci marea. Fii precaut. E mai bine a mânca mai mult, decât a vorbi prea mult. — Tăcerea-i ca mierea.

Nu fi în tot blidu lingură şi tot şofeiul cauc. — Nu te amesteca în toate.

Cum dai aşa capeţi : Dai ras, capeţi cu vârf şi îndesat. — Bineţe sau altele.

Cel ce vorbeşte mult şi minte mult. — Vorbeşte puţin şi cu înţăles.

GLUME :

În atelier. Maistrul având afaceri, lăsa sodalul său singur în atelier, până la rentoarcerea sa.

Nici nu se depărtase maistrul de uşa atelierului şi mai mare îi fu surprinderea, când ascultând la uşa închisă aude în atelier pe sodal trântind o upealtă încoace şi n colo, zicând în conţin : „Maistoru gândeşte că calfa lucră, numa calfa nu lucră, calfa să joacă”.

Când calfa, după obiceiul, la linea săptămânei îşi pretinde plata lucrului, maistrul, în loc de bani, îi răspunde, calfei, zicând : „Calfa gândeşte că maistoru plăteşte, numa maistoru nu plăteşte.”

Cărăuşul. Un căărăuş cu caii slăbuţi, se angajază să care, până la Oraşul N... pe un Neamţ... Drumul fiind lung şi cu suişuri şi coborâşuri. la suişiri, zicea : „Jos Neamţule !” Neamţul suia pe picioare. — La scoborâşuri, zicea : „Sus Neamţule !” Neamţul să punea în trăsură. La plată, Neamţul pentru jos Neamţule din chiria tocmită, îşi reţinea o sumă, iar pentru sus Neamţule îi plătea, zicând : „Aştea (bani) sunt pentru sus Neamţule, astea sunt pentru jos Neamţule.”

Ce face graba ? Vulpia a pus toate la cale ca să se mărite. N-avea însă oţet. Află de bine ca dintre nuntaşi, să trimită „ariciul” să i cumpere oţet... După 3 ani ariciul vine cu oţetul. Când să treacă pragul, vulpia îl ocără pentru atâta zătreală. Ariciul de grabă, vârsă oţetul... Adresindu-se vulpiei, zise : „Vezi ce face grabiul !”

Ospitalitatea. Românul învitat la prânzul pretenului Neamț, a fost servit cu pește mic, pe când Neamțul cu jupânlasa, la alt căpăt de masă, mâncau pește mare. Românul ca să păcălească pre Neamț, să mănânce el peștele cel mare . . . Privește în făr-furia Neamțului și lovește tare cu cuțitul peștele cel mare în cap. Neamțul intrabă, că pentru ce face așa. Românul îi răspunde : „ăsta a mâncat pe tata meu”. Neamțul auzind că a mâncat pe tata Românului, îi ofere peștele Românului. Românul îl primește și zice : „Lasă-l la mine, ca și eu îl mănânc pe el, cum a măn-cat el pe tatal meu”.

*

Mă duc cu sfinții. Un Român găzdui-se peste noapte la un Neamț. În bucătărie, unde culcase Neamțul pe Român, erau într-o cotărită cârnații făcuți de ziua din porcul tăiat, iar în alt loc era clisa. Românul prefăcut că nu știe ce i în cotărită, intra-ba pe Neamț : „Ce-s ăstea ?” Neamțul îi răspunde că-s sfinți. Intreaba, arătând spre cărlia în carea era clisa, că cei aceea ? Neamțul îi răspunde că-i Dzeu . . . Dimineața, Românul să scoa-lă și bagă cârnații în straița, apoi deschide ușa la cameră și își ia ramas bun dela Neamțul ce încă nu se sculașe, zicând : „Îți mulțumesc jupâne. Mai rămâneai cu Dzeu, că eu mă duc cu sfinții”.

*

Bocirea. Iacă (z'ce-se) erau două prietene : Una Româncă și una Nemțoaică. Murise bărbatul Nemțoaichei. Româncă mersă la prietena sa, la Nemțoaică s-o condoleze. Nemțoaica cu lacrimi-le-n ochi, rugă pe prietena sa să se cânte (să se bocească) la bărbatul său. Româncă să gânde (cugetă) puțin și apoi începu : „Freanți, Freanți, lung în craci scurt la nădragi”. Nemțoaica zice : „Așa fi și fost vecină. Mai bine să fi dat Dzeu, să fie văzut el gaura meu, decât io a lui”.

*

Un Român era prieten cu un Neamț. Neamțul veni în vâ-zută la Român. Românul ospital din firea lui, pregăti un prân-zales în onoarea pretenului său. Ca de obicei, Românii în genere, îndatînează a pofti, învita încontin pe oaspeți să se servească, să mănânce și să bea îndecursul mănecării zicând : „luați, scocteti, măncați, beți.” De câte ori Românul îndemna pe Neamț să-și scoată și să mănânce, să bes, Neamțul răspundea : „noa ! las, eu scoatem, eu muncăm !” . . .

Merse și Românul la Neamț în vizită. Neamțul servi prânzul, apoi adresându-se cătră prietenul său, zise : „Noa ! luați, muncați.” Românul nu știa obicinuința nemțască. El aștepta să l mai învite ca să mănânce. Neamțul scoate și mănâncă și nu zice nimic cătră Român. Românul sta și aștepta să mai fie învitat să mănânce, ca să-și scoată. Văzând că Neamțul nu zice nimic, să adresează : „Jupâne, ia mai zi odată cum ai zis !”

Un document.

ASOCIAȚIA ROMÂNĂ PENTRU PROPAGANDA AVIAȚIEI.

Diplomă de onoare,

cu medalia aviației „Arpa”, eliberată Dlui *Emilian Novacoviciu*
din comuna *Răcășda*, județul *Caras*. — Contribuție la mărirea
fundului „*Flota Națională Aeriană*”.

Președinte : MINISTRUL ARMATEI,
General de Divizie C. Șt. AMZA.

Comitetul central de Direcție :

I. POPOVICI, General, Inspector și senator de drept.

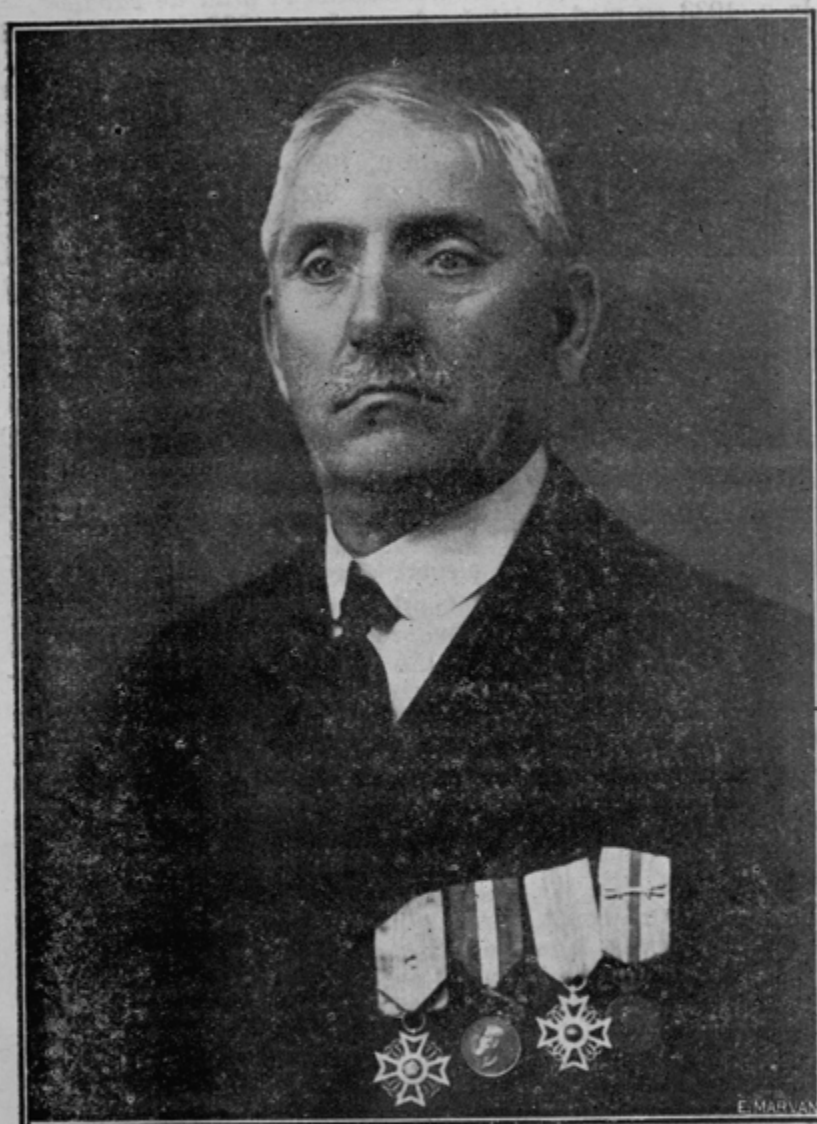
C. OSICEANU, Director General Steaua Română.

Gh. RUIJINSCHI, General, Directorul aviației civile.

București, în Ianuarie 1932.

Nrul 17591.

Insemnări din viața lui

EMILIAN NOVACOVICIU, născut în Gârboț, jud. Caraș, la 8 Septembrie 1862. Învățător, dela a. 1881—1928, în comuna Gherman jud. Timiș un an ; restul în Răcăldia. j. Caraș. În anul 1925, rezultatele inspecțiilor școlare, i-a adus decorarea cu medalia : „Răsplata muncii pentru învățământ, clasa I.” — În anul 1922

şi 1930 pentru ţinută sa românească, a fost decorat cu două medallii al Ordinului „*Coroana României în grad de cavalier*”. — În a. 1933 cu med. aviaţiei „*Arpa*”. În a. 1933 decorat cu med. „*Ferdinand I*”. —

— Dela a. 1884—1903 a fost notarul comitetului, sinodului paroch. şi compunătorul socoţilor bisericeşti — şcolare. — Dela a. 1903—1909 preşed. comit. paroch. — În a. 1903—1907 deputat în sinodul protopresb. — În a. 1920—1923 deputat la Congresul naţional bisericesc. — În a. 1927 a fost ales conzilier, membru în delegaţia permanentă, raportor şi vice-preş. conzilierului judeţului Caraş. — În multe centre a fost numit preşedintele alegerilor dietale şi membru în multe comisiuni judeţene şi agrare, etc.

— În a. 1906, învăţător confesional, a tractului Biserica-Albă, l-au delegat membru în ancheta inv. din Ungaria, adunată la metropolia din Sibiu, ca să protesteze contra legi, aponiene. — În a. 1918 a fost ales preşed. comitetului naţional. — În a. 1920 a fost denumit primarul comunei Răcăşdia. —

— Ca membru corespondent, a fost premiat cu mai multe cărţi ştiinţifice de Acad. Română, Muzeul Limb. Române din Cluj.

— Dela a. 1884—1920 a condus şi ţinut aprinsă ideea naţională a sătenilor săi, în alegeri, comunale, judeţene şi dietale.

— În a. 1894 a înfiinţat primul cor bărbătesc, mixt şi de băieţi, cu care a mărit nimbul zilelor mari şi a întâmpinat în alegeri deputaţii naţionalişti. — Din venitele concertelor şi a marşurilor, a ridicat înaintea şcolii un monument, cruce de marmor sur. — Începând din a. 1894—1908, a răspândit în comună: calendare, cărţi economice, de poveşti şi preste 300 exemplare foi politice. În a. 1903, cu aprobarea şi sub auspiciile Asociaţiunii „*Astra*” din Sibiu, a dăruit Desp. Oraviţa. suma de 250 cărţi „*Folcloristica română*, edată de sine, cu condiţiunea de a se înfiinţa o bibliotecă populară în Răcăşdia, — care s-a şi înfiinţat. —

— Ca pres. comit. parochial, a renovat biserica în şi afară, măbind uşile şi ferestrele. — A zugrăvit o şi a aurit templu etc. — A îngrădit-o din jos cu zid din piatră cioplită, preste ea gard de fier, în lungime de 188 m., cuprinzind în îngrădire, atât şcoala cât şi plaţul din naintea ei. — Şcoala a provăzut-o cu mobilier nou, harte şi aparate fizico-chemice, etc. — Împrejurul bisericeii şi al şcolii a plantat parcuri. — În urma legii Aponiene, pentru împedarea edificării, în comună a unei şcoli ungureşti, pentru care administraţia locală şi cumpărase plaţul de edificare, a protestat-o şi a înfiinţat încă două clase, către cele 2 existente, ridicând numărul învăţătorilor dela 2 la 4, — Iar pentru a putea corespunde plăţirea salarelor, fără ajutor de Stat, a cumpărat 70 jughere de pământ, din banii Urbariaştilor, transcriindu-l pe numele Bisericeii, din acărui venite să se plătească salarele la 4,

învățători, cât școala își păstrează titlul confesional.

— In a. 1915, a împedecat transmutarea preturei din lam în Răcășdia, scutindu-o de a edifica numai ea singură casele pretoriale. — Prin protest a scutit ocupațiunile plantațiilor din izlazul comunal, de desproprire.—

— In a. 1912, a împedecat comasarea pământelorlor din teritoriul comunei — scăpând hotarul de proiectata colonie Ungurească, ce s'ar fi așezat în rezervele comasarii și în pământele U. D. R. — In 5/V.1894 a trimis cu spesele sale la Cluj adresa de adheziune în procesul Memorandului cu 400 subscrieri. — In a. 1904, a luat parte activă împreună cu Dl Dr. A. Vlad la reactivarea partidului național din posivitatea sa dezastruoasă și a apărut cu succes nevinovăția în procesul de aghițație, la Tribunalul Biserica-Albă, a Dlui Dr. Vlad. — In a. 1907 a împedecat prin apel încercarea Prefect. jud. Caraș Severin de a vinde imperit marginile drumurilor publice din hotarul comunei Răcășdia. — Pentru edificarea casei culturale, a cumpărat un plați donat în valoare de 30.000 mil lei, cu condiția : când reuniunea își schimbă caracterul ortodox și când să disolvă, atât plațul, cât și casa culturală, să treacă în proprietatea bisericei ort. din Răcășdia. — Averea sa și a fostei sale soții Ecaterina, după moartea amândurora trece în administrarea Ven. Conz. Eparchial din Caransebeș, sub numele de : „Fundațiunile Emilian și Ecaterina Novacovicu”, cu condiția ca în casele lor, să se înființeze o școală economică pentru fete. Neputându-se aceasta, întreaga avere să se valorizeze, formându-se : „Fundațiunea Emilian și Ecaterina Novacovicu”, din care se va da stipendii tinerilor din Răcășdia, cari studiază la vr'o școală industrială, economică. — Pe sama, Familiei Novacovicu, a zidit în cimiterul comunei Răcășdia o capelă mortuară în valoare de 130 000 mil lei. — Pentru îngrijirea ei, a făcut o fundațiune de 10 000 lei, Bisericei ortod. din Răcășdia. — Iar pentru pomenire, a făcut o fundațiune de 10.000 lei bisericei din comuna Gârboț, satului său natal. — In urma acestei donațiuni, V. Conz. din Caransebeș, îi pomeneste ca *mecenați al bisericii noastre și-i poartă înscrisi cu litere de aur în istoria Diecezei.* — In a. 1920 a dat Conziliului dirigine, făcând dela sine împrumut național, suma de 15.000 mil coroane. — In a. 1919, a colectat și trimis pentru Mărăști și Mărășești suma de 1310 lei — Din cărțile edate de sine, a făcut donațiuni : Academiiilor, Universităților și diferitelor personalități. — A contribuit în diferite colecte. — Pentru eternizarea, prin ridicarea unui bust în piața Caransebeșului, grănicerului general Traian Doda, la inițiativa preș. Comunității de Avere, Dlui Coriolan Buracu, senator, a contribuit cu suma de 500 lei — Fără de considerare la intimidări, pedepse, dețineri la primarie, escortări din partea adm. Ungurești, pe timpul alegerilor și pe întregul decurs, începând cu a. 1884 și până la 1918, am stat

cu simţimente curat româneşti în serviciul neamului. Am condus sătenii mei dietal întoate alegerile, în număr de peste 400 alegători, în partidul naţional. — Cu toată teroarea şi pedepsele dictate alegătorilor pentru transgresiuni, administraţia politică, abia putea duce, în unele rânduri, din alegeri pe partea ungurească, 20—30 slujbaşi. Din acest motiv înduşmănit, gendarmii durmeau sub fereastra casei. Pe stradă mă urmăreau câte doi ca să nu fac corteşiri. — În adunarea alegătorilor dietali, întrunită în Răcăşdia, pentru darea de seamă a deputatului Dr. A. Novac, după deschiderea adunării convocată am dat cuvântul Dlui Dr. V. Meşter din Sasca. Nici nu începuse bine vorbirea şi din mulţimea adunată, eşi beţivul crişmar Paun Musta, angajat de administraţie ca să zădărnicească adunarea. Stând naîntea tribunei, începu a striga încontin din resputeri către vorbitor: Mei! Tu! O nu ştii tu ungureşte? Vorbeşte ungureste, că noi nis în ţara ungurească! Să trăiască Ferenţi Coşut! Primpretorul Petru Korkan împreună cu 5 gendarmi stăteau la o parte, răzând şi lăsau gălăgiosul în lînişte. Incercarea Dlui Dr. L. Cigăreanu de al o pri, n'a succes. Observând aceasta, mă postez naîntea gălăgiosului şi când începe a striga, îl împing cu spatele în mulţime, ca-rea îl apucă, trăgându-l.

Primpretorul văzându-mă, da o'din gendarmilor să mă străpungă cu fuştiurile. Toţi 5 gendarmi înplântă fuştiurile în plept. Poporul imi face loc de retragere. Advocaţii asistenţi îl somează să-şi retragă ordinul dat. După ce mă apostrofează, că așa-mi trebuie, să nu mă lăc gendarm, dă ordin de retragere.

— În a. 1908, am fost pensionat forţat. — După pensionare, a. 1915 am fost pârât la îndemnul administraţiei ca să mi se ia pensia, că aş fi insinuat, în scopul unei pensii mai mari, date false.

— În a. 1908, am fost pedepsit de pretura Dl P. Korkan cu 100 cor. şi 5 zile arest. Iar fiecare corist, cu 50 cor. şi 3 zile arest, pentru că ne-am adunat la instrucţie în sala şcoalei, zice-se că n-am avut statute— La edificarea casei mele, m-a pedepsit cu sute de coroane. — Ca fost preş. com. paroch. s'a pus la cale spargere şi furt preformă, la Sf Biserică. constatat prin gendarmi ca nexistent.

— În 1913, mi s'a intentat proces de aghtatle contra ungurilor, că aş fi asumuţat poporul la răsvrăţire: „Să spargă casa comunală şi să omoară tot ce nu-i românesc” După ascultarea mai multor sute de săteni, în comună prin procuror, în timp de două săptămâni, Tribunalul m-a scos de sub învinovăţire. — În a. 1907, primpretorele Petre Korkan m-a lăcut proces de presă pertractat în B.-Pesta, finalizat prin arestare a câte 7 zile a Dlui D. Birău şi a Dlui L. Bolcaş, carii ca redactori au luat asupra lor răspunderea.

— În a. 1916, mi s'a făcut de de detectivi denunţi de con-

spirație și îndemnare de dezertare la dușman a soldaților de pe fronturi, a se preda României și aș face răni. S-a constatat netemeinic. — În. a. 1916, la intrarea României în războiul mondial, am fost internat de unguri în comuna Kabold din jud. Șopron al Ungariei, la marginea Austriei, *un an și opt luni.*—

În 1918, Sârbii m'a arestat în gara Domnița Elena din Timișoara, ca să nu pot lua parte la adunarea de unire din Alba Iulia. — În timpul ocupației, a. 1919, m-a arestat în Iam, în Răcășdia și la comanda militară, sârbească din B. Albă, pentru susținerea publică, că Răcășdia nu aparține Sârbiei, ci României. Și pentru motivul că m-am făcut trădător, dând împrumut 15.000 lei coroane României ca stat străin, care aduce pedeapsa cu moartea. Și că după nume aș fi sârb de origine. Am fost internat în comună și refugiat în zona Franco Română, după ce venise ordin de transferare în Albania, nouă luni de zile. În timpul refugierii, noaptea, la mezul nopții gendarmii sârbi și cu boactării satului, mai multe nopți de-arându-l, unii au încungiuat casa postaji pela ferestrii, iar alți au rupt gardurile naocol și spărgând ușile, au surprins soția în casă, maltratându-o să spună unde sunt. După ce m'au căutat prin toate locurile, a amenințat-o cu fușturile și cu gârbașul, ca să nu-mi trimită nimic, că în acel caz, vor pușca-o în drumul mare.

Dr. EMILIAN NOVACOVICIU, fost primarul orașului Oravița, avocatul Statului, absolvent de pedagogie, teologie. Fost internat în Șopron; soția EVA PEPU, din Berecsău, fost profesoară la Liceul Carmen Silva din Timișoara, absolventă a facultății de Litere și filozofie din București.

Intrigi Ungureşti

Nepotul meu, Dr. Emilian Novacovici, avocatul Statului din Oraviţa, crescut şi înşcolat de mine dela vârsta de 4 ani, ca teolog pe cursul III din teologia din Caransebeş a fost de odată cu mine internat de unguri în Kaboldul Ungariei.

Mergând la depunerea examenului, a întrebat pe Prefectul Medvă din Lugoj de cauza internării sale, care n'are, n'are nici vot şi n-a făcut politică. Medvă i-a răspuns, că pentru ulca Diale care te-a crescut în spirit contra unguirilor, şi ți-a infiltrat în inima şi sufletul Diale simţeminte Dacoromâne. — În cele din urmă Medvă intrigant, cere dela nepot să se lapede de mine şi să nu comunice nici să nu mai şadă la mine. Nepotul, e eliberat în naintea mea. După eliberarea şi a mea după încă un an, nepotul să stabileşte la mine. Medve, pentru nerespectarea deobligământului, îl internează în satul său natal Gârboş. Revoluţia îl desinternează.

* * *

Pentru întreţinerea în internarea Ungurească şi refugiul de Sârbi, în Zona Franco-Română, aproape 3 ani, a trebuit să vind multe lanţe de pământ din averea proprie. — Multelor declaraţiuni cerute asupra daunelor din internare, administraţia n-a dat nici o importanţă. — Drept aceea, ca unuia ce nu i-a-a făcut nici o desdaunare, am publicat din simţeminte curat româneşti, răspunsul din ziarul „*Lumina Carasului*” ce apare în *Bocşa-Montană* Nr. 216/1933, pe carele pentru orientare, îl public aici.

Cerem dreptate dela legiuitori.

În „*Universul*” Nr. 62, Luni 6 Martie 1933, la pag. 11, se publică un articol: „pentru luptătorii memorandişti”. Pr. D. Manu a depus în Cameră un proiect de leg. din iniţiativă parlamentară, constător din 6 articole, — în carea se acordă drepturi memorandiştilor celor ce în a. 1892 au luat parte în campania ducerii memorandumului la Viena. — Drepturi cu improprietărirea unei întinderi de 15 jugere, după ordinea de preferinţă, fixată de „*Uniunea luptătorilor memorandişti*” şi cu multe ajutoirine şi înlesniri cuprinse în amintitul proiect de lege.

Interesul conducerii ţării noastre, arătat îngrijitor de starea şi distingerea reprezentanţilor suferinzi al neamului din timpul de asuprire ungurească, trebuia să ne bucure pe toţi cei depe acele timpuri, ce nu se pot uita uşor, ne-au cauzat şicane, întemnitări, internări şi procese pentru ţinute naţională negovăită.

Aşteptăm, ca dreptatea de recunoştinţă din partea guvernului ţării noastre, să se întindă nu numai asupra elitei diplomate, cuprinsă în deputaţiunea de 300 inteligenţi ce au dus memorandumul la Vidna. Aşteptăm ca dreptatea să se împartă egal şi în merit pentru toţi suferinzi neamului, mici şi mari în proporţii corespunzătoare. Or de nu, pentru binele ţării, să se abstea în general dela această distingere.

Pentru că atât memorandiștii, cât și întemnițații și internații politici au suferit, pierderi în averea lor, în asemenea măsură, dacă nu poate că mai mult. Dreptatea să se împartă egal. internaților și întemnițaților politici, căci deși li s'a cerut multe și diferite declarații date a pagubelor cauzate în timpul internării, întemnițării, până astăzi nu li s'a făcut nici o îndestulare. Îndestularea, cred că trebuie fără părtinire împărțită, între toți luptătorii naționali în proporție egală.

Ajutorința prin lege, a memorandiștilor, pe cari și acum, după atâta timp, nu pot să-i uit și să nu i admir, pentru că și eu ca inv. pentru încurajarea lor, prin un plătit de mine, am trimis la Cluj, la judecarea memorandumului adesiune subscrisă de 400 alegători români. Împrejurarea aceasta mi-a cruzat multe neplăceri din partea administrației ungurești.

Pedepsele îndurate din partea stăpânirii ungurești: Internarea în jud. Sopron dela marginea ungarei de 1 an și 8 luni, pensionarea forțată, proces de presă, de agitație, de înșălarea statului, pusă la cale contra mea pe nedrept de administrația Ung. perchiziție domiciliară, arestare, escortă cu gendarmi. Pe deasupra, arestarea din partea sârbilor, pus sub pază polițială și refugiat în Zona Franco Română, în total 9 luni de zile.

Toate acestea le amintesc, pentru că conducerea țării noastre, să fie cu o deosebită considerare la renumerarea tuturor suferințelor politici în măsură egală. Să nu se facă deosebiri, — și nemulțumiri între foștii martirii ai neamului.

GHEORGHE NOVACOVICIU

doctorand, † 1903. A fost eliminat de unguri, din toate şcoalele Ungariei şi arestat în temniţa de stat din Seghedin, 3 luni, pentru vorbirea şi încununarea mormântului eroului naţional insultat, Avram Iancu, ținută în cimiterul din Tebia, sub gorunul lui Horia.

